

STORTINGET

Innst. 188 S

(2019–2020)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Meld. St. 6 (2019–2020)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO

Til Stortinget

1. Sammendrag

Regjeringen legger i meldingen frem en rekke tiltak for å forbedre utdanningssystemet og sikre tidlig innsats, inkludering og et godt tilpasset pedagogisk tilbud. Inkludering i barnehage og skole handler om at alle barn og elever skal oppleve at de har en naturlig plass i fellesskapet. De skal føle seg trygge og kunne erfare at de er betydningsfulle, og at de får medvirke i utformingen av sitt eget tilbud. Et inkluderende fellesskap omfatter alle barn og elever.

Tidlig innsats betyr et godt pedagogisk tilbud fra tidlig småbarnsalder, at barnehager og skoler arbeider for å forebygge utfordringer, og at tiltak settes inn umiddelbart når utfordringer avdekkes. Tiltak kan være å tilrettelegge innenfor det ordinære tilbudet og/eller ved å sette inn særskilte tiltak.

I meldingen slår regjeringen fast at det er for store kvalitetsforskjeller mellom barnehagene, mellom skolene og mellom SFO-ene. Mange barnehager og skoler har inkluderende fellesskap og følger opp barn og elever på en god måte. Regjeringen mener at mye har gått riktig vei i barnehager og skoler de siste årene, men at det likevel er store utfordringer å ta tak i. Ikke alle barn og elever får den hjelpen de trenger. Mange får hjelp for sent og møtes med for lave forventninger. Det betyr at mange barn og elever har en hverdag der de ikke blir sett

og forstått, og der de utvikler seg og lærer mindre enn de kunne gjort med et bedre tilrettelagt pedagogisk tilbud. Det er alvorlig. Disse barna og elevene kan oppleve at de ikke har det godt og trygt i barnehagen eller på skolen, og at de ikke er en verdifull del av fellesskapet.

Kunnskapsgrunnlaget for stortingsmeldingen er hentet blant annet fra rapportene Inkluderende fellesskap for barn og unge, fra ekspertgruppen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging (Nordahl-rapporten) og NOU 2019:3 Nye sjanser – bedre læring. Kjønnforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp, fra Stoltenbergutvalget.

Nordahl-rapporten peker på at for mange barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging ikke får den hjelpen de trenger, og at de for ofte blir tatt ut av barnegruppen og klassefellesskapet for å få et eget tilbud. Noen er alene med en voksen, mens andre er i mindre grupper. Nordahl-rapporten fremhever også at barn og elever med vedtak om spesialpedagogiske tiltak for ofte opplever at de møter voksne uten relevant kompetanse. Rapporten er klar på at PP-tjenesten bruker for lite tid sammen med barna og elevene. Nordahl-gruppen foreslår store endringer i utdanningssystemet for å oppnå at kompetansen kommer nærmere barna og elevene.

Stoltenbergutvalgets rapport viser at det er tydelige forskjeller mellom hvordan jenter og gutter presterer på alle nivåer i utdanningssystemet. Gutter er overrepresentert i statistikken over spesialpedagogiske tiltak, de har i gjennomsnitt færre grunnskolepoeng enn jenter, og flere gutter enn jenter fullfører ikke videregående opplæring. Stoltenbergutvalget foreslår tiltak som skal forbedre tilbudet til alle, både gutter og jenter. De mener tiltak som rettes mot hele elevgruppen, vil gi bedre tilrettelegging for alle elevene.

Meldingen handler først og fremst om barnehager, grunnskoler og SFO, men flere tiltak gjelder også videregående opplæring. Støttesystemene som samarbeider med barnehager og skoler, er også omfattet av meldingen. Flere tiltak i meldingen vil dessuten ha betydning for voksne med rett til opplæring. Meldingen omhandler barnehage- og opplæringstilbudet til alle barn og unge, uavhengig av bakgrunn og forutsetninger for å lære.

1.1 Tidlig innsats og kvalitet i hele barnehage- og skoleløpet

Regjeringen mener at det viktigste grepet som kan tas for å fremme og styrke en inkluderende praksis i barnehage og skole, er å forbedre kvaliteten på det ordinære, allmennpedagogiske tilbudet. Regjeringen er opptatt av at det er elevenes innsats, engasjement og talent som skal avgjøre hvor godt de gjør det på skolen, ikke kjønn, bosted, foreldrenes utdanning og inntekt eller hvilket land foreldrene er født i.

Regjeringen viser til at hvilken barnehage eller skole barna eller elevene går i, fremdeles har betydning for tilbudet de får. Regjeringen forventer at barnehager, skoler, kommuner og fylkeskommuner arbeider målrettet med tidlig innsats for at alle barn og elever kan delta i fellesskapet og utvikle seg, mestre og lære ut fra egne forutsetninger. Barn skal få oppleve en god overgang fra barnehagen til skolen og SFO og gode overganger videre i utdanningsløpet.

I meldingen oppsummeres regjeringens tiltak i kapittel 2 slik:

- lovfeste at barnehagen skal arbeide forebyggende med det psykososiale barnehagemiljøet, og innføre en aktivitetsplikt for de som arbeider i barnehagen, som skal sikre at alle barna har det trygt og godt
- utrede mulige tiltak for bedre informasjonsoverføring mellom utdanningsnivåer og tjenester for å gi barn og elever best mulige overganger
- innføre en plikt for kommunen til å vurdere alle barns norskkunnskaper før skolestart for å identifisere barn som har behov for nærmere kartlegging av sine norskkunnskaper
- gi Utdanningsdirektoratet i oppdrag å utvikle et gratis, kvalitetssikret verktøy for språkkartlegging med veiledningsmateriell
- nedsette et ekspertutvalg som, basert på skolebidsdragsindikatorer, skal komme med anbefalinger om hvordan skoler som bidrar mindre til elevenes læring enn det vi kan forvente, kan bli bedre
- ta sikte på å utarbeide og gjennomføre en årlig undersøkelse om trivsel og læringsmiljø for 1.–4. trinn
- gi kommunene mulighet til å prøve ut nye modeller for fleksibel skolestart
- innføre en oppfølgingsplikt for skolene til å følge opp elever med høyt fravær i grunnskolen

- utvikle nettbasert veiledningsmateriell for å spre kunnskap om hvordan lekser kan gis på en god måte
- endre regelverket for leksehjelp for å gi mer fleksibilitet til kommunene
- innføre tiltak for å bedre samarbeidet mellom ungdomsskole og videregående skole
- legge frem en melding til Stortinget om videregående opplæring våren 2021.

1.2 Mer inkluderende praksis

Regjeringen viser til at det er et stort problem at ikke alle barn og unge får den hjelpen de trenger, tidlig nok eller ikke i det hele tatt. Det tyder på at systemene som skal sikre dette, ikke fungerer godt nok alle steder.

Regjeringen ønsker å innhente mer kunnskap om hvordan tilbudet til barn og unge i barnehage og skole kan bli bedre tilpasset og inkluderende for alle. Regjeringen vil opprette et senter for forskning på spesialpedagogikk og inkluderende praksis for å legge til rette for en langsiktig styrking av forskningen på dette feltet. Regjeringen vil også sette i gang piloter og forskningsoppdrag som kan gi erfaringer med, og kunnskap om, hvordan barnehager, skoler og kommuner kan jobbe for å forebygge at problemer vokser seg store, og hvordan den spesialpedagogiske kompetansen i større grad kan komme barna til gode. Erfaringene fra piloter og forskningsoppdrag kan danne grunnlag for videre politikkutvikling.

I meldingen oppsummeres regjeringens tiltak i kapittel 3 slik:

- vurdere å utvide bestemmelsen om intensiv opplæring i lesing, skriving og regning for 1.–4. trinn til flere trinn
- vurdere hvordan det statlige tilsynet og den statlige veiledningen bedre kan bidra til at barn og elever får et godt tilpasset og inkluderende tilbud
- vurdere å foreslå endringer i opplæringsloven for elever med stort læringspotensial i oppfølgingen av innstillingene fra opplæringslovutvalget og Liedutvalget
- bedre veiledningen om universell utforming av barnehage- og skolebygg
- innhente mer kunnskap gjennom piloter og styrke forskningen for å få til mer inkluderende praksis
- opprette et senter for forskning på spesialpedagogikk og inkludering
- utrede mulige løsninger for å få bedre statistikk og data om barnehage og skole der hensynet til personvern blir ivaretatt på en god måte.

1.3 Pedagogisk-psykologisk tjeneste

PP-tjenesten er både en sakkyndig instans og en samarbeidspart for barnehager og skoler i arbeidet med å forebygge utfordringer og i arbeidet med å oppdage og

følge opp barn og elever som trenger særskilt tilrettelegging. Disse oppgavene utgjør et helhetlig mandat for PP-tjenestens arbeid og må ses i sammenheng. Regjeringen vil legge til rette for at PP-tjenesten forbedrer kvaliteten på arbeidet med sakkyndige vurderinger. Videre vil regjeringen styrke PP-tjenestens evne til å arbeide forebyggende og bidra til at barnehager og skoler følger opp barn og elever med behov for særskilt tilrettelegging på en god måte. Regjeringen vil satse på kompetanseutviklingstiltak i kommuner og fylkeskommuner, med særlig vekt på PP-tjenesten.

I meldingen oppsummeres regjeringens tiltak i kapittel 4 slik:

- vurdere å endre kravet til sakkyndig vurdering fra PP-tjenesten i enkelte forhold, slik at barnehagen og skolen kan gjøre vedtak i samråd med foreldrene dersom saken er godt nok opplyst for å kunne fatte et forsvarlig vedtak
- presisere i barnehageloven og opplæringsloven at PP-tjenesten skal arbeide forebyggende og med tidlig innsats
- presisere i lovene hvilke krav til kvalitet som gjelder for tjenestene PP-tjenesten skal levere
- vurdere om PP-tjenesten bør kunne henvise direkte til barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) og habilitering for barn og unge (HABU), og om slik henvisning får betydning for regler om finansiering av helsetjenester.

1.4 Kompetanse i barnehager og skoler og i støtte-systemene

Regjeringen viser til at den viktigste jobben for å skape gode inkluderende miljøer for barn og unge er det lærerne og de andre ansatte i barnehager og skoler som gjør. Lærerne og andre som arbeider tett på barna og elevene, må ha kompetanse til å følge opp alle på en god måte. Regjeringen vil videreføre og styrke kompetansetiltak for lærere og andre ansatte i barnehager og skoler. I tillegg vil regjeringen sette i gang et omfattende og langsiktig kompetanseløft innenfor spesialpedagogikk og inkludering, rettet mot barnehager, skoler og det lokale støttesystemet, med særlig vekt på PP-tjenesten.

I meldingen oppsummeres regjeringens tiltak i kapittel 5 slik:

- over tid skjerpe forskriftskravet til pedagogisk bemanning i barnehagen til minst én pedagogisk leder per seks barn under tre år og én pedagogisk leder per tolv barn over tre år (50 prosent barnehagelærere)
- foreslå å presisere i barnehageloven at ansatte som gir spesialpedagogisk hjelp, som hovedregel skal ha formell pedagogisk eller spesialpedagogisk kompetanse

- tydeliggjøre og stramme inn regelverket for bruk av assistenter som gir spesialpedagogisk hjelp i barnehagen og spesialundervisning i skolen
- foreslå å presisere i opplæringsloven at den sakkyndige vurderingen skal ta stilling til hvilken kompetanse de som skal gjennomføre spesialundervisningen, skal ha
- vurdere hvordan alle barnehager og skoler kan få tilstrekkelig tilgang til spesialpedagogisk kompetanse
- vurdere hvordan alle barnehager og skoler kan få tilstrekkelig tilgang til kompetanse i norsk som andrespråk
- nedsette en ekstern gruppe som skal foreslå konkrete endringer i rammeplanen for barnehagelærerutdanningen
- følge med på det frivillige nettverket av UH-institusjoner som tilbyr spesialpedagogiske utdanninger for å fremme samarbeid om felles retningslinjer og utvikling av utdanningene
- vurdere om en mastergrad i spesialpedagogikk med integrert undervisningsfag kan gi undervisningskompetanse for tilsetning i skolen
- i samarbeid med partene vurdere behovet for egne stillingshjemler i barnehagen og skolen for spesialpedagoger uten undervisningskompetanse
- i dialog med sektoren vurdere behovet for et tilbud innenfor spesialpedagogikk på mastergradsnivå som felles utdanningsløp for barnehage- og grunnskolelærere
- utvikle videreutdanningstilbud i spesialpedagogikk og fysisk-motorisk utvikling og aktivitet for barnehagelærere
- vurdere å innføre en plikt for skoleeiere til å tilby utdanning i pedagogisk ledelse for nytilsatte rektorer
- samordne de desentraliserte kompetanseordningene for kompetanseutvikling for barnehage og skole for mer helhet og bedre sammenheng
- vurdere om kompetansesatsingen på det spesialpedagogiske feltet, inkludert PP-tjenesten, kan bli en del av eller ses i sammenheng med de desentraliserte ordningene for kompetanseutvikling
- igangsette en varig kompetansesatsing på det spesialpedagogiske feltet, i samarbeid med KS, for kommuner og fylkeskommuner
- innføre en plikt for kommunene til å sørge for at alle skoler skal ha tilgang på lærerspesialist i begynneropplæring på 1.–4. trinn innen 2025.

1.5 Laget rundt barna og elevene

Barnehagen og skolen er viktige arenaer for å forebygge, oppdage og følge opp ulike utfordringer som barn og elever møter i hverdagen. Et godt lokalt støttesystem rundt barna og lærerne er viktig for å få til et in-

kluderende og tilpasset pedagogisk tilbud. Ofte er det nødvendig med ulik fagkompetanse for å kunne gi et godt og helhetlig tilbud. Regjeringen er opptatt av å styrke det tverrfaglige samarbeidet i og rundt barnehager og skoler.

I meldingen oppsummeres regjeringens tiltak i kapittel 6 slik:

- utrede muligheten for en ny støttetjeneste som blant annet skal se på hvordan PP-tjenesten og helsestasjons- og skolehelsetjenesten kan samordnes bedre eller eventuelt slås sammen
- foreslå å harmonisere og styrke bestemmelsene om samarbeid for barn og unge i sektorlovene, herunder utrede regelverksendringer for å sikre helhetlige og koordinerte tjenester til barn og unge
- se på hvordan de pedagogiske virkemidlene i direktoratene kan samordnes bedre gjennom prosjektet Bedre tverrsektorielt samarbeid (BTS)
- kartlegge situasjonen for andre yrkesgrupper i barnehage, skole og SFO og vurdere hvilket ansvar og hvilke oppgaver ulike profesjoner bør ivareta, samt foreslå tiltak for å styrke de ulike yrkesgruppens situasjon i barnehage, skole og SFO.

1.6 Det statlige støttesystemet

Regjeringen vil at kompetansen i det statlige spesialpedagogiske støttesystemet (Statped) skal utnyttes enda bedre i utdanningssystemet. Regjeringen vil gjøre Statpeds mandat mer avgrenset og tydelig og gjøre tjenestene mer tilgjengelige for barn og elever som har komplekse utfordringer og/eller varige og omfattende behov for tilrettelegging. Dette vil få konsekvenser for organiseringen av Statped. Barna og elevene med behov for særskilt tilrettelegging må bli fanget opp raskt og få hjelp når de trenger det. Da må kompetansen være der barna og elevene er, lokalt i barnehager og på skoler og i det lokale støttesystemet. Regjeringen vil derfor omdisponere ressurser fra Statped til kompetansehevingstiltak i kommunene.

Utdanningsdirektoratet skal styrke sitt arbeid for inkluderende fellesskap i barnehager og skoler og bidra til bedre kunnskap og kompetanse på det spesialpedagogiske området. Fylkesmannen vil også være en viktig aktør i arbeidet med tidlig innsats og bedre inkludering, særlig i videreutviklingen av kompetanseordningene for kommuner og fylkeskommuner.

I meldingen oppsummeres regjeringens tiltak i kapittel 7 slik:

- beholde Statped som en statlig virksomhet som skal styres direkte av Kunnskapsdepartementet
- videreutvikle Statped slik at hele virksomheten blir sett under ett og gir landsdekkende, flerfaglige tjenester med kontorer i regionene

- avgrense Statpeds mandat til å gjelde tjenester og kompetansespredning på små og særlig spesialiserte fagområder og i svært komplekse saker
- overføre ressurser fra Statped til kompetansetiltak rettet mot kommuner og fylkeskommuner, med særlig vekt på PP-tjenesten
- lyse ut et oppdrag om å følgevaluere prosessen for omlegging av Statped og kompetansebygging i kommuner og fylkeskommuner
- utrede hvordan produksjonen av læremidler og læringsressurser skal organiseres
- opprettholde Samisk spesialpedagogisk støtte (SEAD) som en del av Statped og gi SEAD et særskilt mandat som skal utarbeides i overgangsperioden for endringene i Statped.

1.7 En skolefritidsordning for alle

Regjeringen mener at et godt SFO-tilbud kan bidra til inkludering og til å jevne ut sosiale forskjeller. SFO er en viktig sosial arena der barna kan utvikle vennskap, leke og prøve seg på ulike aktiviteter. Regjeringen er opptatt av at det skal bli et mer likeverdig SFO-tilbud i landet, og vil innføre en nasjonal rammeplan for SFO med rom for lokale variasjoner. Regjeringen ønsker at flest mulig skal kunne gå på SFO, uavhengig av bakgrunn, og vil derfor innføre moderasjonsordninger.

I meldingen oppsummeres regjeringens tiltak i kapittel 8 slik:

- gjøre endringer i opplæringslovens regulering av SFO, blant annet tydeliggjøre formålet med og verdigrunnlaget for SFO
- innføre en nasjonal rammeplan for SFO som er basert på gjeldende rett, og som gir rom for lokale variasjoner
- utvikle støtte- og veiledningsmateriell for kvalitetsutvikling i SFO som blant annet skal omfatte veiledning om læringstøttende aktiviteter gjennom lek, gi støtte til kommuner som ønsker å benytte SFO som virkemiddel for bedre integrering, og bidra til bedre kosthold i SFO
- legge til rette for økt fysisk aktivitet i SFO gjennom rammeplanen for SFO og støtte- og veiledningsmateriell
- innføre en nasjonal ordning med redusert foreldrebetaling i SFO for lavinntektsfamilier
- innføre en nasjonal ordning for gratis SFO for barn med behov for særskilt tilrettelegging på 5.–7. trinn
- presisere i bestemmelsene om samarbeid med andre tjenester i opplæringsloven at dette også inkluderer SFO
- utarbeide veiledningsmateriell til kommunen som skoleeier om muligheten for å gi tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven innenfor rammen av SFO

- oppdatere Helsedirektoratets veiledninger slik at de omfatter SFO der det er relevant, for eksempel i veiledning om barn og unge med habiliteringsbehov.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Martin Henriksen, Nina Sandberg og Torstein Tvedt Solberg, fra Høyre, Marianne Synnes Emblemsvåg, Kent Gudmundsen, Turid Kristensen og Mathilde Tybring-Gjedde, fra Fremskrittspartiet, lederen Roy Steffensen og Hanne Dyveke Søttar, fra Senterpartiet, Marit Arnstad og Marit Knutsdatter Strand, fra Sosialistisk Venstreparti, Mona Fagerås, fra Venstre, Guri Melby, og fra Kristelig Folkeparti, Hans Fredrik Grøvan, viser til meldingen.

Komiteen avholdt åpen høring i saken 28. januar 2020.

Komiteen viser til at det 31. januar 2020 ble sendt brev til kunnskapsministeren der komiteen stilte enkelte spørsmål knyttet til stortingsmeldingen. Svarbrevet datert 14. februar 2020 er vedlagt denne innstillingen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, mener at stortingsmeldingen inneholder en rekke gode tiltak. Flertallet vil understreke viktigheten av å ruste barnehager og skoler til å gi et godt tilpasset og inkluderende pedagogisk tilbud til alle barn og elever – uansett bakgrunn, forutsetninger og behov. Tidlig innsats og inkludering er bærende prinsipper i arbeidet med å forbedre utdanningssystemet. Flertallet vil i denne sammenheng påpeke viktigheten av det pågående arbeidet med universell utforming av barnehager og skolebygg.

Flertallet er også svært fornøyde med at kompetanseløftet fortsetter. Da sikrer vi at alle barn møtes av faglig dyktige lærere. Effekten av tiltakene i meldingen er en bedre skole, der flere elever får mulighet til å utvikle sine evner og kunnskaper best mulig.

Flertallet vil vise til at det er innført en rekke viktige tiltak de siste årene, som må få tid til å virke, og som på sikt vil gi positive effekter. Blant tiltakene er:

- samarbeidsplikt for skole- og barnehageeiere for å skape en bedre overgang
- plikt for skolene til å samarbeide med andre kommunale institusjoner som kommunehelsetjenesten for å gi barna bedre oppfølging
- skolene har plikt til raskt å gi intensiv opplæring for elever som blir hengende etter i lesing, skrivning og regning

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har lenge etterspurt regjeringens politikk på de områdene meldingen angår, og mener det er positivt at Stortinget får diskutert disse problemstillingene grundig. Disse medlemmer mener det er positivt at det er bred politisk støtte for at vi skal ha en barnehage og skole i Norge som gir muligheter for alle barn og unge – uavhengig av sosial, kulturell og språklig bakgrunn, kjønn og kognitive og fysiske forskjeller. Disse medlemmer er derimot kritiske til at regjeringen prioriterer beskrivelser og ord fremfor handling, ressurser og konkrete tiltak. Det er gjennomgående i hele meldingen at ansvaret legges over på andre, da spesielt kommunene, gjennom opplisting av hva «regjeringen forventer». Disse medlemmer mener en ikke kan forvente endret praksis om regjeringen selv ikke prioriterer å sette av tilstrekkelige ressurser. Disse medlemmer stiller seg bak bekymringen fra flere av instansene på komiteens høring om at meldingen ikke vil føre til markante endringer ute i skolen. Disse medlemmer mener at regjeringen i for liten grad svarer på de store utfordringene som omtales i meldingen, og viser videre til Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstrepartis forslag til alternative statsbudsjett, som setter av betydelige ressurser til kommunene for å bedre løse disse oppgavene. Disse medlemmer vil i de videre merknader vise til alternative forslag som i større grad løser de store utfordringene meldingen beskriver.

Disse medlemmer viser til at denne regjeringen gjennomgående har redusert kommunenes økonomiske handlingsrom ved at inntektsmulighetene er strammet inn, økte midler er bundet opp i statlige satsinger, og økte utgifter ikke er kompensert. Dette gjelder også for tiltak som skisseres i denne meldingen. Det hjelper lite å pålegge kommunene en lang rekke nye krav dersom regjeringen ikke prioriterer ressurser som sikrer at kommunene kompenseres for merutgiftene. Disse medlemmer mener det er kritikkverdig at summen av tiltak verken er tilstrekkelig konsekvensvurdert eller kostnadsberegnet. Konsekvensen av manglende kostnadsdekning vil være at kommunene må kutte i andre oppgaver og kvalitet i tjenester, noe som i sum vil kunne ramme de samme gruppene som de nye tiltakene er ment å tilgodese. Disse medlemmer viser til sine respektive alternative budsjettforslag med forslag om styrking av kommuneøkonomien.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at faglige vansker som begynner i det små de første årene, raskt kan vokse og bli langt større når ungdomsskolen nærmer seg. I verste fall kan det føre til at elever mister mestingsfølelse og motivasjon. Særlig gjelder dette for elever med behov for spesialpedagogisk støtte og un-

dervisningsopplegg. Disse medlemmer er derfor glad for at regjeringspartiene har hatt tidlig innsats som en hovedsatsing i kunnskapspolitikken de siste 6 årene, og at det allerede er tatt en rekke grep for å fylle begrepet «tidlig innsats» med reelt innhold.

Disse medlemmer vil peke på at det har vært satset betydelige budsjettmidler de senere årene på å styrke tidlig innsats og kvaliteten i barnehage- og opplæringsløpet. Samtidig er mange av tiltakene – eksempelvis innføring av en plikt til å gi intensivopplæring til elever som henger etter i lesing, skriving og regning i 1.–4. klasse, innføring av lærerspesialistordningen, innføring av bemanningsnorm og skjerpning av pedagognormen i barnehagene, innføring av lærernorm og innføring av videreutdanning innen spesialpedagogikk – prosesser som tar tid før det får effekt i alle barnehager og grunnskoler. Barnehagen er en av de viktigste arenaene for å gi alle barn like muligheter de første barneårene og hvor man kan avdekke behov for ekstra innsats som bidrar til å redusere spesialpedagogiske behov senere i utdanningsløpet. Derfor er det bra at regjeringen blant annet har innført gratis kjernetid og redusert foreldrebetaling for familier med lav inntekt. Innføring av bemanningsnorm og pedagognorm i barnehagene har videre ført til at flere barn møter nok trygge og faglig sterke voksne. Disse medlemmer er derfor glad for at ni av ti barn går i barnehage og at dette bidrar til tidlig innsats for flere barn.

Disse medlemmer vil understreke at målrettede tiltak helt fra barnehage, inn mot barnetrinnet og videre i grunnskolen vil bidra til at alle barn mestrer grunnleggende ferdigheter innen lesing, skriving og regning tidligst mulig. Det gjelder også de elevene som ellers ville hatt behov for et spesialpedagogisk opplegg. Det er gjennom kompetanseheving og systematisk tidlig innsats at man legger grunnlaget for mestringsfølelse og læringsglede i opplæringsløpet for alle elever. Disse medlemmer vil derfor peke på at en av de viktigste faktorene for god kvalitet i barnehage og skole er tilstrekkelig antall lærere med riktig og oppdatert kompetanse. Derfor er disse medlemmer glad for at regjeringen innførte og viderefører «Lærerløftet» med blant annet femårig lærerutdanning, flere karriereveier i klasserommet og tilbud til over 34 000 lærere om å gjennomføre videreutdanning. Skal norsk skole lykkes med tidlig innsats, må lærerne ha tid til å se og hjelpe hver enkelt elev. Disse medlemmer er derfor glad for at det er svært gode utviklingstrekk i norsk skole siden innføring av disse satsingene og lærernormen. Disse medlemmer viser til at det siden 2013 er blitt totalt 3 419 flere lærerårsverk. Antall elever per lærer er det laveste på 11 år, som betyr at det er mer kompetanse nærmere barna.

Disse medlemmer mener dette er viktige satsinger for å sikre at barn som har behov for tilrettelagt

opplæring, møter nok faglig oppdaterte lærere i klasserommet.

Disse medlemmer vil også trekke frem det viktige arbeidet med å implementere fagfornyelsen. Fagfornyelsen vil føre til at flere fag blir mer praktiske og utforskende, og legger til rette for at elevene skal lære mer og bedre. I 2020 er det satt av 230 mill. kroner til desentralisert ordning for kompetanseutvikling som vil gi skoler og skoleeiere større handlingsrom til å prioritere skoleutvikling og rom til å endre både undervisningsopplegg og praksis i klasserommet.

Disse medlemmer mener at denne meldingen bidrar til å videre følge opp disse satsingene og ytterligere forsterke hjelpen inn mot barn og unge som har særskilte behov.

Disse medlemmer vil peke på de over 60 konkrete tiltakene som foreslås i stortingsmeldingen, som vil bidra til styrket tidlig innsats. Disse medlemmer vil understreke at en god barnehage og skole forutsetter et godt samspill mellom den enkelte barnehage, skole, skole- og barnehageeier og nasjonale myndigheter, og at det er avgjørende at også kommunene tar ansvar for å sikre at barnehagene og skolene har tilstrekkelig kompetanse og kultur til å skape inkluderende fellesskap. Disse medlemmer er derfor glad for at regjeringen tydeliggjør kommunenes ansvar, samtidig som det legges opp til et varig kompetanseløft i kommuner og fylkeskommuner på mellom 1,5 og 2 mrd. kroner over en tiårsperiode. Disse medlemmer vil også vise til at det de siste syv årene har vært en styrking av kommuneøkonomien som sammen med økt skatteinngang har medført at de fleste kommunene går med overskudd. Siden regjeringsskiftet i 2013 er kommuneøkonomien styrket med om lag 30 mrd. kroner, og dette har muliggjort satsinger slik at kommunene kan sørge for en god skole, eldreomsorg og andre viktige tjenester.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil understreke at alle barn er forskjellige, og at skolepolitikken må tilpasses deretter. For Fremskrittspartiet er tilpasset opplæring og tillit til foreldre og ansatte i barnehage og skole en kjernesak.

Disse medlemmer viser til at det er et problem at ikke alle barn og unge får den hjelpen de trenger, tidlig nok. En god start i barnehagen og mestring av grunnleggende ferdigheter har stor betydning for hvordan det går videre.

Disse medlemmer viser til at stortingsmeldingen ble lagt frem mens Fremskrittspartiet var en del av en flertallsregjering, og i denne meldingen lanseres en rekke konkrete tiltak som disse medlemmer har jobbet for gjennom en årrekke. Fremskrittspartiet støtter i all hovedsak opp om meldingens intensjoner og forslag til tiltak.

2.1 Tidlig innsats og kvalitet i hele barnehage- og skoleløpet

Komiteen deler regjeringens vurdering om at det viktigste grepet som kan tas for å fremme og styrke en inkluderende praksis i barnehage og skole, er å forbedre kvaliteten på det ordinære, allmennpedagogiske tilbudet. Komiteen er bekymret for at det er store forskjeller i barnehage- og skoletilbudet, og er opptatt av at det ikke er kjønn, bosted, foreldrenes utdanning og inntekt eller hvilket land foreldrene er født i, som skal avgjøre om en mestrer, lærer og trives på skolen ut fra egne forutsetninger. Komiteen mener at dyktige lærere, ledere og andre ansatte er en forutsetning for å lykkes med dette. Komiteen understreker at barnehagene og skolen sammen med foreldrene må legge til rette for at barna og elevene etablerer gode relasjoner og trygg tilknytning til de ansatte og andre barn og elever, og at de opplever anerkjennelse, tilhørighet og trivsel.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, registrerer at det er stor forskjell i bruk av spesialundervisning både mellom kommuner og mellom enkeltskoler. Det er bekymringsfullt om variasjon i tilbud ikke bare er avhengig av kommunens praksis, men også den enkelte skoles praksis. For flertallet er det derfor viktig å understreke at eleven har rett til å gå på den skolen som ligger nærmest, eller ved den skolen i nærmiljøet som eleven sogner til, jf. § 8-1 i opplæringsloven. Likeledes skal elevene deles inn i klasser eller basisgrupper som skal ivareta deres behov for sosialt tilhørighet, jf. § 8-2.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, understreker at det er et mål at alle barn og elever skal oppleve god tilrettelegging og et inkluderende fellesskap i ordinære tilbud. Likevel får noen barn i dag tilbud i spesialklasser eller spesialskoler. Mange som får et slikt tilbud, opplever større sosial tilhørighet med andre barn og elever der enn i et ordinært tilbud.

Dette flertallet vil samtidig påpeke at regjeringens tiltak i tiden fremover vil heve kompetansen ute på skolene og i kommunene. Dette vil, i tillegg til at det bygges et bedre spesialpedagogisk støttesystem rundt barnehagebarna og elevene, bidra til å levere et mer inkluderende tilbud til våre barn. Dette flertallet vil trekke frem at dette er et grep som nettopp vil redusere omfanget av bruk av ulike grupper eller egne avdelinger i spesialundervisning. Kvaliteten på den ordinære opplæringen har stor innvirkning på behovet for og verdien av spesialundervisning for mange elever. Jo bedre den ordinære opplæringen er, dess mindre blir behovet for spesielle tiltak. Når den ordinære opplæringen er god, virker det også positivt inn på spesialundervisningen.

I TALIS 2018 svarer hver sjettede lærer at de har «stort behov» for å bedre sin kunnskap om undervisning av elever med særlige opplæringsbehov. Denne situasjonen understrekes ytterligere ved at nærmere hver femte rektor ser på mangel på lærere med slik kompetanse som en faktor som «i stor grad» hindrer skolen i å gi god undervisning. Dette flertallet mener at grepene som foreslås i stortingsmeldingen, herunder et varig kompetanseløft i Kommune-Norge, vil bidra til en mer inkluderende praksis, i tråd med anbefalingene til CRPD-komiteen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at internasjonale forpliktelser som Norge har ratifisert, slik som barnekonvensjonen og FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD), understreker alle elevs rett til å gå i inkluderende skole.

Disse medlemmer vil også henvise til FNs bærekraftsmål punkt 4a, som sier at statene innen 2030 skal:

«Etablere og oppgradere utdanningstilbud som ivaretar hensynet til barn, personer med nedsatt funksjonsevne og kjønnsforskjeller, og sikrer trygge, ikke-voldelige, inkluderende og effektive læringsomgivelser for alle.»

Disse medlemmer vil minne om merknadene og anbefalingene fra FNs barnekomité til Norge om at staten «sikrer at inkludering prioriteres framfor plassering i spesialundervisningsinstitusjoner eller -klasser, øker opplæringen og utnevningen av spesiallærere og fagfolk som kan gi individuell støtte i inkluderende klasser, og forbedrer skolers fysiske tilgjengelighet». Disse medlemmer vil også henvise til CRPD-komiteens General Comments nr. 4, som på samme måte understreker betydningen av en inkluderende skole og at den enkelte skole har plikt til å undervise alle sine elever. På tross av dette viser tall fra Utdanningsspeilet 2019 at 4 300 elever går på egne skoler for spesialundervisning eller på skoler med egen fast avdeling for spesialundervisning. Det er 58 egne skoler for spesialundervisning og 315 skoler med egne faste avdelinger for spesialundervisning. Egne enheter for spesialundervisning er vanligere på ungdomstrinnet enn på barnetrinnet. I Oslo går 20 pst. av elevene med spesialundervisning enten i egne skoler for spesialundervisning eller i faste avdelinger for spesialundervisning. Til sammenligning gjelder dette 9 pst. av elevene med spesialundervisning i hele landet. Flere av de største kommunene i Norge har høye innslag av egne skoler og faste avdelinger for spesialundervisning.

Disse medlemmer understreker at dersom man skal oppnå målsettingen om en skole som liketil-

ler elevene, krever det en betydelig ressursinnsats i tiden framover. Disse medlemmer vil understreke betydningen av en likestilt skole med den nødvendige tidlige innsatsen til elever som har behov for spesialundervisning, og at denne ytes i elevens naturlige klassefelleskap. Det er bekymringsfullt at andelen elever med spesialundervisning øker i løpet av skoleløpet, og disse medlemmer frykter at dette er uttrykk for at spesialpedagogisk innsats settes inn for sent i skoleforløpet.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil minne om at skolen har en plikt til å undervise alle sine elever. Undervisning utenfor klassefelleskapet åpner for mulig segregering, og faren for varig utenforskap øker. Skal vi ha et samfunn som likestiller, er det viktig at klassefelleskapet gjenspeiler mangfoldet som faktisk er i befolkningen, og at vi gjennom skolen og klassefelleskapet viser gjensidig respekt tross ulikhet.

Dette medlemmer peker på at heldagsskolen handler om å bruke skoledagen til det beste for elevene. Det betyr en skoledag med større vekt på kreativitet og kunnskap. Det betyr mer tid til praktiske og estetiske fag, og fysisk aktivitet hver dag, i tillegg til sunn og gratis skolemat. Dette medlemmer viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det som en opptrapping til heldagsskolen foreslås å innføre en ekstra time i et av de praktiske og estetiske fagene, øke tiden til leksehjelp på skolen slik at elevene kan få hjelp av lærer og ha leksefri når de kommer hjem, og innføre tilbud om en gratis og frivillig kulturskoletime for elevene på 1.–4. trinn. På ungdomstrinnet foreslås det å starte innføringen av gratis og sunn skolemat. I tillegg foreslås det å bevilge 50 mill. kroner til økt fysisk aktivitet for alle.

Skolen trenger dessuten nok lærere som kan legge til rette for dybdelæring og praktisk og variert undervisning. Dette medlemmer viser derfor til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås en offensiv tiltakspakke for å rekruttere og beholde flere lærere. Dette medlemmer mener at flere lærere og en heldagsskole som ivaretar barn og unges helhetlige behov, er framtidens viktigste reform for økt kunnskap, sosial utjevning og god folkehelse. Den nye skoledagen gir også en bedre familiehverdag. Heldagsskolen er en skoledag bedre tilpasset livet folk lever i dag.

Dette medlemmer mener at barnehagen skal ivareta barns behov for omsorg og lek og er første skritt på veien til livslang læring og dannelse. Dette medlemmer ønsker å styrke kvaliteten i barnehagen og gi alle barn mulighet til å ta del i den. Barn skal utforske, leke og lære. De skal vokse og utvikle seg sammen med andre. Derfor mener dette medlemmer at barnehagebarn trenger å ha stabile voksne rundt seg, med kompetanse om barn og forståelse for barns behov. Dette medlemmer understreker derfor hvor viktig det er å fullfinansiere og styrke

den nasjonale bemanningsnormen for barnehage, slik Stortinget har vedtatt. Første steg i en slik opptrapping vil være å stille krav om at minimum 50 pst. av de ansatte i barnehagen skal ha barnehagelærerutdanning, og at minimum 25 pst. skal ha relevant fagbrev for arbeid med barn. Dette medlemmer mener skolen i større grad må tilpasses barns egne forutsetninger og behov enn det som er tilfellet i dag. Alle barn må få like gode muligheter til å nå sitt læringspotensial gjennom å få oppdage og utvikle et mangfold av sine talent. I stedet for en teoritung og ensrettet skole bør vi bygge opp en heldags-skole.

Det er et prinsipp for dette medlemmer at velferdsstaten skal tilby universelle velferdsgoder, det vil si at de er gratis og for alle innbyggerne i landet. Universelle ordninger sikrer sin egen oppslutning, mens særordninger og behovsprøvde ordninger raskt blir utsatt for budsjettkutt, og lett låser mennesker fast i en sårbar livssituasjon. Dette medlemmer mener dessuten at behovsprøvde tjenester både er byråkratiske og stigmatiserende. Dette medlemmer vil at barnehagen skal være billigst mulig for alle, og på sikt gjøres gratis.

Psykososialt barnehagemiljø

Komiteen vil understreke at en trygg og god oppvekst er helt nødvendig for læring. Komiteen er bekymret over undersøkelser som viser at mange funksjonshemmede elever mobbes mye, og at det eksempelvis i en undersøkelse fra Blindeforbundet oppgis at hele 67 pst. av synshemmede ungdommer er blitt mobbet på skolen. Komiteen vil derfor påpeke at tiltak mot mobbing av enkeltgrupper er et nødvendig tiltak i arbeidet med å ivareta et godt læringsmiljø for alle elever og barn.

Overganger mellom utdanningsnivåer

Komiteen viser til at skoleløpet må sees på i sin helhet. Flere organisasjoner som deltok på komiteens muntlige høring, pekte på svakheter ved overganger med hensyn til informasjonsflyt mellom de relevante instansene. Det er urovekkende at informasjon om den enkelte elev ikke følger med ved overganger, enten det er overgang til ny skole på grunn av flytting, eller det er overgang gjennom utdanningsløpet. En sømløs overgang hvor informasjon om spesialpedagogiske behov for den enkelte elev kan være svært avgjørende for det videre skoleløpet. At elever må starte opp igjen med nye utredninger ved slike overganger, er ressurskrevende, og ikke minst kan det være skadelig for den enkelte elev og dennes utdanningsløp.

Komiteen ber regjeringen spesielt se på regelverket for overgangen mellom 10. klassetrinn og videregående opplæring. Komiteen viser til tall fra Utdanningspeilet som viser at det er betydelig variasjon mellom fylkeskommunene når det gjelder i hvilken grad

elever har tilgang til spesialundervisning i videregående skole. Komiteen vil også peke på behovet for god rådgivning til elever og foresatte slik at elevene kan ta opplyste og kvalifiserte valg underveis i opplæringsløpet. Dette gjelder ikke minst elever som har spesialpedagogiske behov.

Komiteen merker seg at regjeringen varsler at den vil legge fram en melding til Stortinget om videregående opplæring våren 2021. Komiteen finner det naturlig at denne meldingen legger fram konkrete forslag til hvordan overgangen mellom ungdomsskole og videregående opplæring best kan løses for å ivareta god og hensiktsmessig informasjonsflyt i opplæringsløpet, med særlig henblikk på elever med spesialpedagogiske behov og slik at de kan oppleve opplæringsløpet som en helhet som fører fram til eksamensbevis som kan nyttiggjøres i arbeidslivet.

Komiteen viser til at regjeringen foreslo og Stortinget vedtok en plikt for kommunene til å samarbeide om barnas overgang fra barnehage og skole i 2018.

Komiteen vil understreke at det er skoleeier som sitter med hovedansvar for dette samarbeidet og for å utarbeide en plan for overgangen mellom skole og barnehage, barnetrinn og mellomtrinn, mellomtrinn og ungdomsskole. Komiteen mener at gode overganger ikke kun handler om informasjonsoverføring om det enkelte barn, men også om en overføring av det enkelte barns trygghet inn i en ny hverdag. Komiteen merker seg piloten fra Lillehammer kommune og mener dette er et prosjekt som regjeringen bør høste erfaringer fra når evalueringen kommer våren 2020.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, er opptatt av at overgangene i skolen blir så gode som mulig, også for elever med særlige behov. Flertallet er gjort oppmerksom på at flere friskoler melder om at det i mange tilfeller tar svært lang tid å få sakkyndig vurdering fra elevenes hjemkommuner når eleven starter på et tilbud i en annen kommune. Det fører til at en elev kan gå lenge i sin nye klasse før han/hun får nødvendig hjelp. Flertallet mener regelverket bør endres, slik at elevene får hjelp tidligere. Elever bør få sakkyndig vurdering av PP-tjenesten i den kommunen eleven går på skole, uavhengig av bostedskommune. Flertallet mener også at vedtak om tilskudd bør beregnes fra søknadstidspunktet, slik at ikke selve saksbehandlingstiden skaper feil incentiver i et slikt system og øker kostnadene på den enkelte skole eller barnehage.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at behovet for bedre informasjonsoverføring mellom utdanningsnivåene er godt belyst av både

Nordahl-utvalget og Stoltenberg-utvalget, samt av flere av instansene som deltok i komiteens åpne høring. God kunnskapsoverføring er spesielt viktig for elever med behov for spesialpedagogisk oppfølging. På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utvide plikten til samarbeid ved overganger mellom utdanningsnivåer til også å gjelde overgangen mellom ungdomsskolen og videregående skole.»

Seksårsreformen

Disse medlemmer vil understreke at skolens evne til å tilpasse undervisningen og innretningen av skoledagen til elevenes behov og modningsnivå er et premiss for å kunne lykkes med tilpasset opplæring og sikre inkludering. Disse medlemmer vil i denne forbindelse vise til forslag i Dokument 8:149 S (2017–2018) fremmet av representanter fra Senterpartiet, om en gjennomgang av seksårsreformen. Bakgrunnen er signalene fra forskere, lærere og foreldre med bekymring for hvordan de yngste elevene har det på skolen etter at skolestartsalder ble senket fra sju til seks år. Intensjonen var at det første skoleåret skulle gi rom for mye lek og tid utenfor klasserommet og en myk tilvenning til skolegangen. Disse medlemmer merker seg formuleringene innledningsvis i denne meldingen, der regjeringen under overskriften «Tidlig innsats og kvalitet i hele barnehage- og skoleløpet» skriver følgende:

«Barnehager og skoler med høy kvalitet har dyktige lærere, ledere og andre ansatte som sørger for at barn og elever mestrer, lærer og utvikler seg ut fra egne forutsetninger.»

Disse medlemmer deler denne oppfatningen. Dette er også begrunnelsen for Senterpartiets representantforslag om evaluering av seksårsreformen med sikte på å innrette skolen slik at den bedre ivaretar behovene til de yngste elevene. Et enstemmig storting sluttet seg til forslaget i tre vedtakspunkter vårsesjonen 2018, jf. Dokument 8:150 S (2017–2018) og Innst. 317 S (2017–2018). Disse medlemmer har i etterkant gjentatte ganger etterlyst regjeringens oppfølging av vedtaket om en evaluering av seksårsreformen og konkrete endringer for å bedre skoledagen for de yngste elevene. Regjeringen har kun vist til innhenting av en kunnskapsoversikt med forskningsartikler om lek og læring, arbeidsmåter og læringsmiljø for de minste elevene. Disse medlemmer mener dette ikke er tilstrekkelig i samsvar med Stortingets vedtak. I stedet har regjeringen, med regjeringspartienes og Fremskrittspartiets støtte, trenert vedtaket. En helhetlig evaluering, slik Stortinget vedtok i 2018, ville ha gitt et bedre grunnlag både for ferdigstillingen av fagfornyelsen og denne stortingsmeldingen om tidlig innsats. Det er derfor, etter

disse medlemmers oppfatning, påfallende at regjeringen først nå – i meldingen – skriver følgende:

«Vi vet lite om hvordan de yngste barna følges opp i skolen dag. Utdanningsdirektoratet har derfor fått i oppgave å sette i gang en evaluering av intensjonene for skolestart for seksåringene, slik det ble uttrykt i Reform 97, sammenlignet med dagens situasjon for seksåringene i skolen. Evalueringen skal også bidra til å styrke kunnskapen om barna på første og andre trinn. Den vil blant annet gi økt kunnskap om hvordan elevene opplever overgangen fra barnehage til skole, om hvordan de opplever skolehverdagen, om hvordan skolen tilrettelegger for de yngste elevene, og om samarbeid mellom skole og SFO. Oppdraget er en oppfølging av Innst. 317 S (2017–2018).»

I meldingen innrømmer regjeringen at en vet lite om hvordan de yngste barna følges opp i skolen dag. Men bortsett fra å vise til at Utdanningsdirektoratet har fått i oppgave å sette i gang en evaluering, foreslår ikke regjeringen noen tiltak. Disse medlemmer mener dette er en ytterligere trenering av saken og mener temaet burde vært en sentral del av en melding som jo nettopp omhandler tidlig innsats.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, på bakgrunn av den varslede evalueringen av seksårsreformen, komme tilbake til Stortinget på egnet måte med forslag til tiltak for å innrette skolen slik at den bedre ivaretar behovene til de yngste elevene.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti merker seg at til tross for at regjeringen innrømmer manglende kunnskap om læringssituasjonen for de yngste elevene, har regjeringen likevel valgt å innføre kompetansemål i flere fag på 2. trinn i de nye læreplanene.

Disse medlemmer ønsker fagfornyelsen velkommen, men reagerer på at regjeringen velger å øke kompetansekravene for de yngste trinnene når et vesentlig grep i fagfornyelsen er å redusere antall kompetansemål. Når lærere, elever og foreldre fortviler over at de yngste elevene utsettes for et press de ikke er modne for, og som hemmer – ikke fremmer – læring, er det et paradoks at regjeringen innfører kompetansemål i to nye fag i 2. klasse før en har innhentet mer kunnskap om situasjonen for de yngste elevene.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreta en ny vurdering av kompetansemål på 2. trinn på bakgrunn av den varslede evalueringen av seksårsreformen.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kris-

telig Folkeparti, viser til at stortingsmeldingen inneholder 60 konkrete tiltak for tidlig innsats og at det allerede har vært satset mye på kvalitet og innhold mot både barnehage og barnetrinn. Flertallet mener det må være et klart mål at alle elever skal møte kvalifiserte og faglig dyktige lærere. Flertallet viser til den systematiske satsingen som har vært på flere lærere og en lærernorm som også bidrar til et målrettet løft for de laveste skoletrinnene.

Flertallet viser til at innføringen av en femårig masterutdanning for grunnskolelærere har lagt til rette for at studentene nå skal ha fem dager praksis i barnehage, på samme måte som at barnehagelærerstudentene kan ha fem dager praksis på småskoletrinnet. Flertallet mener dette er et eksempel på flere tiltak som vil bidra til å gi førsteklasingene en trygg og god start på skoleløpet sitt.

Flertallet mener lek og praktisk læring har en helt sentral rolle i undervisningen. De yngste elevene lærer på en annen måte enn de eldre elevene. Flertallet viser til lærerplanenes nye overordnede del – verdier og prinsippet for opplæring – der de yngste elevenes behov for varierte og praktiske læringsformer er presisert. Flertallet er glad for at dette prinsippet er ivare tatt i de nye læreplanene. Flertallet har tillit til at lærerne tilpasser og utvikler gode undervisningsopplegg for de yngste barna, og at det er lærerne som skal avgjøre hvilke metoder som skal brukes i undervisningen. Flertallet mener summen av tiltak og politikk som er blitt ført de siste årene, bidrar til å skape en bedre skole for både de yngste og de eldre elevene. Flertallet viser spesielt til innføringen av lærerspesialister og utdanning av egne begynnerspesialister, femårig masterutdanning for grunnskolelærere samt en tredobling av lærere som får tilbud om videreutdanning, og flere lærere gjennom lærernormen.

Flertallet mener det ikke er en motsetning mellom lek, læring og trivsel for de yngste barna, noe som tidligere undersøkelser av læringsmiljøet for de yngste elevene i 1.–4. trinn viser, og hvor barna synes å trives godt på skolen, har venner og liker fagene.

Flertallet viser til at Utdanningsdirektoratet har fått i oppgave å sette i gang en evaluering av intensjonene for skolestart for seksåringene, slik det ble uttrykt i Reform 97, sammenlignet med dagens situasjon for seksåringene i skolen. Evalueringen skal også bidra til å styrke kunnskapen om barna på første og andre trinn. Flertallet mener det er viktig med kunnskap når større tiltak og endringer skal foreslås i skolen, og ser derfor frem til at sluttevalueringen er ferdigstilt.

Flertallet viser videre til det gode arbeidet som er gjort og som gjøres for å tilpasse skolen til de minste barna gjennom både begynneropplæringen i fagfornyelsen og i denne stortingsmeldingen.

Språkkartlegging

Komiteen mener norsk språk er nøkkelen inn i samfunnet, og mener det er viktig at alle barn med svake norskerferdigheter blir fanget opp tidlig i barnehagen og får god språkstimulering. Komiteen mener det er urovekkende at barn som strever med språkutviklingen, og flerspråklige barn for ofte faller utenfor fellesskapet i barnehagen og deltar mindre i lek og læring. Komiteen ser på tospråklige barn som en språkressurs i utdanningsløpet og viser til at språkene som brukes i opplæringen, må tilpasses elevenes språkutvikling, slik at de er i stand til å forstå opplæringen. God tilrettelegging fra foreldre, barnehage og skole kan hjelpe barnet å kjenne igjen språklige elementer og kunnskaper på tvers av språkene, se sammenhenger og utnytte sine første-språklige ferdigheter og kunnskaper.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at det er kommunene som barnehage- og skoleeiere som får plikt til å vurdere norskkunnskapene til barna før skolestart, og at mange enkeltkommuner gjør dette allerede på ulike måter i dag. Videre viser flertallet til at verktøyet som skal utvikles og brukes til å kartlegge barns norskkunnskaper før skolestart, skal tilfredsstillende krav om faglig kvalitet. Flertallet mener det er viktig at alle kommuner følger dette opp på en systematisk og god måte slik at ekstra ressurser kan settes inn ved behov. Flertallet vil også understreke at det allerede i dag fremgår av rammeplanen at personalet skal tilpasse de språklige aktivitetene til det enkeltes barn språklige ferdigheter, interesser og initiativ. Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse til Barnehage-Norge fra 2015 viser også at nærmere 60 pst. av barnehagene språkkartlegger barn når foreldre eller personalet mener det er behov for det. Flertallet stiller seg derfor uforstående til kritikken fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Det er viktig for å gi like muligheter til alle at barna har et godt språklig utgangspunkt når de starter på barneskolen. Da er tidlig innsats også på dette området viktig, og en språkvurdering inngår naturlig i dette arbeidet.

Flertallet er glad for at Utdanningsdirektoratet skal lyse ut oppdrag til universitets- og høyskolesektoren om å utvikle et verktøy som ved behov kan benyttes for å kartlegge barns norskkunnskaper før skolestart. Flertallet mener det er viktig at verktøyet tilfredsstiller krav om faglig kvalitet, og at brukeren av verktøyet har kompetanse til å gjennomføre og vurdere resultatene på en god måte.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er kritiske til å innføre en ny rigid plikt om å

vurdere alle barns norskkunnskaper før skolestart. De barna som har utfordringer som anses som betydningsfullt før skolestart, skal naturligvis få tett oppfølging. Etter samtykke fra foreldrene vil det også være naturlig å ha en god kommunikasjon med skolen om dette i god tid før skolestart. Disse medlemmer vil understreke at en generell plikt til vurdering av alle barns norskspråklige nivå er et unødvendig pålegg og unødvendig ressursbruk.

Disse medlemmer mener videre at nøkkelen til å lykkes med godt språkarbeid i barnehagen er tillit til at de ansatte følger opp barna systematisk, og ikke en rigid plikt til språktesting slik regjeringen foreslår. Et inkluderende tilbud for flerspråklige barn må også innebære å støtte opp om barnets morsmål og kulturelle identitet. Slike tiltak forslås ikke i meldingen. Det etterlatte inntrykket blir dermed at barn må kunne norsk for å inkluderes. Disse medlemmer vil påpeke at det er motsatt: Barn må inkluderes for å lære norsk.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om å ikke innføre plikt til kartlegging av alle barns norskkunnskaper før skolestart.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil understreke at man må mestre norsk for å lykkes i norsk skole. Det er en forutsetning å kunne språket både for å forstå undervisningen og for å fungere sosialt med lærere og medelever. Disse medlemmer vil påpeke at mange barn i dagens Norge starter på skolen uten å kunne snakke og forstå norsk godt nok. Det gjør skolestarten ekstra vanskelig og hindrer integrering. Kartlegging og oppfølging av norskundervisning må til om Norge skal ha en sjanse til å få til en mer vellykket integrering enn i dag. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at det innføres en plikt for kommunene til å vurdere alle barns norskkunnskaper før skolestart.

Oppfølgingsordning for skoler med svake resultater

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til meldingen og omtalen av oppfølgingsordningen for skoler med svake resultater, som regjeringen innførte i 2017. Disse medlemmer merker seg at regjeringen ønsker å utvide ordningen. Disse medlemmer mener i utgangspunktet det er positivt at kommuner kan få veiledning og støtte til kvalitetsutviklingsarbeidet, men mener grunnlaget for å rangere skolene ut i fra kvalitet ikke er hensiktsmessig. Verken grunnskolepoeng, resultater fra nasjonale prøver eller svarene i Elevundersøkelsen kan uttrykke kvalitetsforskjellene mellom skoler eller kvaliteten ved den enkelte skole. Disse medlemmer mener et ytterligere fokus

på målinger og standardiserte tester vil kunne virke mot sin hensikt. Disse medlemmer mener lærere og skoleledere lokalt ofte vet hvilke tiltak som er nødvendige for å heve kvaliteten og imøtekomme elevenes behov i læringsarbeidet. Derfor bør skolene først og fremst få tillit og tilstrekkelige ressurser til å sette inn nødvendige kvalitetstiltak og organisere skolen i tråd med lokale behov, framfor å sette skolen under administrasjon og bruke ressurser på nasjonale veiledningsordninger.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen nedsette et partssammensatt utvalg som skal vurdere hvordan skoler som trenger støttetiltak, best kan bli fulgt opp fra nasjonalt hold.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at skoleeiere i dag gjennom de årlige tilstandsrapportene sammenstiller informasjon som gir et grunnlag for tiltak og oppfølging som skoleeier. Flertallet viser til at enkeltprøver eller kartlegginger ikke viser et fullstendig bilde av en skole eller skoleeier, men vil påpeke at flere av disse verktøyene i sum og over flere år vil gi et godt grunnlag for å danne et bilde av hvorvidt det er behov for å sette inn ekstra tiltak mot en enkeltskole eller skoleeier. Flertallet finner det derfor noe oppsiktsvekkende at komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti slår fast følgende under komiteens behandling av stortingsmeldingen:

«Verken grunnskolepoeng, resultater fra nasjonale prøver eller svarene i Elevundersøkelsen kan uttrykke kvalitetsforskjellene mellom skoler eller kvaliteten ved den enkelte skole.»

Flertallet vil understreke at det er en direkte sammenheng mellom svake resultater på nasjonale prøver, lave grunnskolepoeng og frafall i videregående opplæring, og at det finnes flere eksempler på kommuner og skoler som har brukt undersøkelser og kartlegginger til å snu en negativ utvikling og løfte flere elever.

Flertallet vil påpeke at alternativet er mindre informasjon om norsk skole, noe som vil føre til dårligere innsikt i hvilke utfordringer som bør tas tak i, og flertallet mener også at informasjonen legger grunnlaget for å kunne føre en åpen debatt om ulike tiltak i norsk skole. Flertallet viser blant annet til den eksisterende statlige støtte- og veiledningsordningen som har gitt god hjelp til en rekke berørte skoler og skoleeiere, og vil påpeke at denne faglige oppfølgingen har sin støtte i sammenstillingen av blant annet denne informasjonen.

Fleksibel skolestart

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet,

Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at barn har krav på opplæring tilpasset egne forutsetninger og ferdigheter, og mener at de i større grad bør få mulighet til å starte på skolen når de er modne for det. PIRLS-undersøkelsen viser store nivåforskjeller i lesing mellom jenter født tidlig og gutter født sent samme år. De eldste barna gjør det bedre enn de yngste, og jentene gjør det bedre enn gutter. Gutter født sent på året kommer dårligst ut. I en rapport fra NIFU om utsatt eller framskutt skolestart kommer det frem at de fleste som søker, får innvilget dette, men samtidig er det tilnærmet ingen som søker. Til sammenligning er andelen med utsatt eller framskutt skolestart i Danmark nærmere ti prosent. Norge er også blant OECD-landene hvor forskjellene mellom gutter og jenters resultater i grunnskolen er størst. Flertallet viser også til at utvalgsleder Camilla Stoltenberg, med flere utvalgsmedlemmer bak utredningen NOU 2019:3 Nye sjanser – bedre læring. Kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp, mener at fleksibel skolestart kan være et virkemiddel for å utjevne kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner og videre utdanningsløp.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, er positive til at regjeringen har fulgt opp Granavolden-plattformens intensjon om å gjøre skolestarten mer fleksibel, ved å senke terskelen for utsatt eller framskutt skolestart og gi kommunene mulighet til å prøve ut nye modeller for fleksibel skolestart. Det er bra at kommunene får mulighet til å prøve ut modeller for fleksibel skolestart, og dette flertallet understreker viktigheten av en kunnskapsbasert tilnærming. Utprøvingen bør gjøres innenfor tydelige rammer, slik at det er mulig å forske på og måle effekten av tiltaket. Dette flertallet vil samtidig understreke at det aller viktigste er at skolen tilpasser seg elevenes evner og behov, ikke at barna må tilpasse seg skolen. Utprøvingene må derfor ta hensyn til dette hovedprinsippet, samtidig som man gjennom ulike modeller kan finne gode innretninger som øker fleksibiliteten for de barna som har særskilte behov, som bidrar til å redusere kjønnsforskjellene i utdanning på sikt og gi alle barn en bedre start på skolegangen.

Dette flertallet er opptatt av et bredt erfaringsgrunnlag for å høste best mulig kunnskap om overgangen mellom barnehage og skole. Dette flertallet mener derfor at friskolene også må inkluderes i muligheten til å prøve ut modeller for fleksibel skolestart dersom de ønsker dette, og viser til muligheten i friskoleloven § 2-5 til å søke om forskøk.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti merker seg videre at Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har snudd i

spørsmålet om forsøk med fleksibel skolestart. Disse medlemmer viser til VG 1. oktober 2018, der representanten Marit Knutsdatter Strand fra Senterpartiet sier følgende:

«Det vil være positivt med et signal fra Stortinget om at det bør bli lettere å utsette skolestarten ett år for elever som trenger det.»

Disse medlemmer viser videre til VG 10. oktober 2018, der representanten Mona Fagerås uttaler at

«Vi tenker at det er greit å gjøre en utsettelse av skolestarten lettere. Men først og fremst må vi endre innholdet i første klasse slik at skolen blir bedre tilpasset eleven - fremfor at elevens modenhet skal være tilpasset skolen.»

Disse medlemmer er også kjent med at det politiske flertallet i Trondheim kommune, inkludert Senterpartiet, har gått inn for at Trondheim skal bli en nasjonal pilotkommune for fleksibel skolestart. Disse medlemmer mener det med denne bakgrunn fremstår som svært uklart hva disse partiene mener i spørsmålet om mer fleksibel skolestart.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet er i utgangspunktet skeptiske til løsninger der elever må «kvalifisere seg» for å få begynne på barneskolen. Disse medlemmer mener vi bør være forsiktige med ordninger som skaper nye skiller mellom elevene. Kjønnforskjellene i skolen er likevel så alvorlige at vi må tørre å være åpne for nye ideer og prøve ut tiltak for å få erfaringer, slik Stoltenbergutvalget gjør med forslaget om å prøve ut modeller for fleksibel skolestart. Disse medlemmer vil understreke at det er viktig at det samtidig med slike forsøk igangsattes følgeforskning, slik at en får god kunnskap om effekten av forsøket.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen starte noen få pilotprosjekter med forsinket skolestart for å høste erfaringer om hvorvidt tiltaket har de ønskede effektene.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti stiller seg kritiske til regjeringens forsøk med fleksibel skolestart. Det er skolen som må tilpasses barna, ikke barna som må tilpasse seg skolen. Dette innebærer at det ikke må innføres ordninger som kan forstås som krav om forkunnskaper for å begynne i skolen. Forslaget om å utforske ulike former for fleksibel skolestart harmonerer i liten grad med målet om å bygge et inkluderende fellesskap. Disse medlemmer deler Utdanningsforbundets bekymring med hensyn til å kople vurderingen av alle barns norskkunnskaper med utsatt skolestart. Med en slik innretning risikerer man en uheldig segregering

dersom de med svakest norskkunnskaper er de samme som får tilbud om utsatt skolestart.

Disse medlemmer viser til at lovverket allerede gir mulighet for både fremskutt og utsatt grunnskoleopplæring, og støtter opp om lokale initiativ for å ivareta behovene til de yngste barna bedre ved skolestart. Disse medlemmer mener det må være de foresattes ønsker for sitt barn, etter en sakkyndig vurdering, som må være grunnlaget for å forskyve skolestarten. Disse medlemmer er bekymret for at innføring av en generell fleksibel skolestart vil legge et større press på at elevene skal tilpasse seg skolen, mens målet må være at skolen skal tilpasses elevenes behov og modning. Felles skolestart for et årskull er, etter disse medlemmers oppfatning, viktig i et integreringsperspektiv der jevnaldrende barn begynner på skolen samtidig. Disse medlemmer viser i denne sammenheng til at det ikke finnes støtte i forskningen for at en fleksibel skolestart er et fornuftig tiltak, og at flertallet i Stoltenbergutvalget i NOU 2019:3 Nye sjanser – bedre læring, gikk imot fleksibel skolestart.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil påpeke at tilpasset opplæring er et sentralt prinsipp i norsk skole. Det er skolen som skal være tilpasset barna, og ikke barna som skal tilpasses til skolen. Alle elever skal ha det trygt og godt på skolen og få best mulig utbytte av opplæringen. Disse medlemmer mener det er viktig at familiene får større frihet til å tilrettelegge for en god skolestart. Å være yngst i klassen kan oppleves som en ulempe, og noen barn er ikke skolemodne når det første skoleåret begynner. Undersøkelser fra Nav viser også at for tidlig skolestart kan ha uheldige følger senere i livet. Disse medlemmer vil vise til at Fremskrittspartiet lenge har tatt til orde for å gjøre skolestarten mer fleksibel, og disse medlemmer er tilfreds med at terskelen for utsatt eller fremskutt skolestart senkes.

Oppfølging av elever med fravær

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, viser til at ti pst. av norske elever har et fravær på mellom 10 og 30 dager, og fire pst. har et fravær på mer enn 30 dager, ifølge en kartlegging fra Utdanningsdirektoratet. Ifølge en rapport fra NIFU svarer fire av ti skoleledere at de ikke har egne rutiner for å følge opp elever med høyt fravær. Flertallet mener derfor det er viktig å stille strengere krav til at kommuner og skoler følger opp elever i grunnskolen med høyt fravær.

Flertallet viser til at det anslås at 12 000 elever opplever skolevegring eller ufrivillig skolefravær i Norge. Flertallet viser til at det ofte tar for lang tid før skolen og kommunen avdekker ufrivillig skolefravær, og i flere tilfeller igangsetter man uhensiktsmessige tiltak.

Flertallet mener det er viktig at skolen har kompetanse på og rutiner for hvordan de følger opp elever med ufrivillig skolefravær, slik at elevene og deres foresatte får hjelp før problemene vokser seg større. Flertallet viser til forskningsrapporten «Losing all interest in school» av Per Frostad, Sip Jan Pijl og Per Egil Mjaavatn (NTNU), som påpeker at ensomhet og relasjon til lærer forklarer 25,4 pst. av frafallet i opplæringsløpet, og viser til ytterligere nye undersøkelser som påpeker at lærerens oppmerksomhet mot og omsorg for elevene og hvordan de sikrer sosial tilhørighet til skolen, vil hindre frafall av elever. Flertallet mener derfor at det er viktig for elevene at de opplever at læreren er der for dem. Ungdom uten omfattende sosial kontakt med andre vil ofte føle seg utenfor, og mange barn har nettopp sin primære sosiale tilhørighet på skolen. Flertallet mener gode overganger fra ungdomsskole til videregående vil være en viktig faktor i det videre arbeidet.

Flertallet vil understreke at målrettet jobbing, tverrfaglig samarbeid, gode relasjoner med læreren og gode støttesystemer på hvert, enkelt skole er avgjørende for å unngå at problemer vokser seg store. Flertallet synes det er positivt at regjeringen løfter frem viktigheten av lavt fravær på grunnskolen og videregående skole, og forventer at regjeringen jobber videre med problemstillingen om skolevegring i forbindelse med innføring av plikten til å følge opp elever med høyt fravær.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti registrerer at begrepet «skolevegring» i de siste årene er blitt den allmenne begrepsbruken i første- og spesialisthelsetjenesten når en elev har kortvarig eller langvarig skolefravær. Til tross for at «skolevegring» ikke er en diagnose, er det blitt til et paraplybegrep for å beskrive en haug av problemstillinger hos barn og ungdom uten at begrepet i seg selv har noe særlig meningsfullt innhold.

Disse medlemmer viser til at det er komplekse årsaker til høyt fravær. Det kan handle om manglende motivasjon, mistriksel, mobbing, psykiske problemer eller en vanskelig familiesituasjon. Disse medlemmer viser til opplæringsloven, hvor grunnskolene og de foresatte på flere områder forplikter seg når det gjelder elevenes skolefravær og oppfølging av elevene. I sin helhet mener disse medlemmer det er viktig å rette fokuset på skolefravær mot samarbeids- og samhandlingsrutiner for foreldre og skolen. Når skolefraværet har vokst, blitt større og endt med langvarig skolefravær, blir det ofte erfart at foreldre, skolen, helsestasjonen, PPT, OT/PPT, barnevernet og spesialisthelsetjeneste ikke har lykkes. Dette er på grunn av mangel på nettopp helhetlig samarbeid og samhandling mellom de involverte aktørene. Elever med høyt fravær trenger nærvær, motivasjon, hjelp til livsmestring og tilrettelagt undervisning på

skolen. Derfor mener disse medlemmer det er viktig å dempe regjeringens fokus på fraværregistrering, og heller rette fokuset mot de voksne rundt eleven. Disse medlemmer mener det er viktig å ikke legge ansvaret bare på skuldrene til eleven, og oppfordrer derfor regjeringen til å unngå å bruke begrepet «skolevegring».

Lekser og leksehjelp

Disse medlemmer understreker at forskning viser at barn og unges sosioøkonomiske bakgrunn henger sammen med prestasjoner og grad av mestringsfølelse i forbindelse med lekser. Feil bruk av lekser kan være demotiverende og føre til økte forskjeller. Samtidig viser forskning at lekser kan fungere om de er tilpasset hver enkelt elev og følges opp på skolen. Dette medlem argumenterer derfor for økt bevissthet knyttet til bruk av lekser. Det er viktig at skolen og den enkelte lærer reflekterer kritisk over egen praksis knyttet til lekser og behovet for dem. I Tønsberg kommune har de besluttet å sette klare sentrale rammer for bruken av lekser. Det er blant annet innført førende prinsipper knyttet til omfang av lekser som kan gis både med hensyn til tidsbruk, antall innleveringer og prøver. Bakgrunnen for dette initiativet var en elevkonferanse, hvor kommunen fikk en tydelig tilbakemelding om at for mye lekser, oppgaver, prøver og innleveringer på samme tid skaper psykisk stress.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at hjemmelekser må erstattes med skolelekser. Alle elever skal ha like forutsetninger for å mestre skolen, ikke bare de som har mulighet til å få leksehjelp fra foreldrene når de kommer hjem. Elever skal få mer tid på skolen til å øve og få hjelp av lærere, og ha fri når de kommer hjem. Det bør eksempelvis tilrettelegges for frivillige studietimer etter skoletid, der øvingsarbeidet elevene gjør, i større grad er tilpasset den enkelte elevs faglige behov. Frivillige studietimer eller andre ordninger som tilrettelegger for at elevene kan gjøre øvingsarbeidet på skolen, kan sikre bedre faglig veiledning og oppfølging av elevene.

Det er stor variasjon i den hjelp elever kan få til lekser hjemme. Derfor er det svært viktig at det er tilbud om en kvalitativt god leksehjelp til de elevene som har behov for dette. Det er ikke gjennomført noen helhetlig vurdering av kvalitet og innretning av leksehjelptilbudet i Norge, og det foreligger derfor ikke noe grunnlag for å si noe om kvaliteten på dagens leksehjelptilbud. Inntrykket er imidlertid at det er stor variasjon i tilbudet, både med hensyn til kvalitet og organisering. Dette medlem foreslår en helhetlig evaluering av tilbudet som kan danne grunnlag for å sikre en mest mulig hensiktsmessig innretning av skolelekser i fremtiden.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen erstatte hjemmelekser med skolelekser.»

«Stortinget ber regjeringen innføre leksebevisste skoler i hele landet, der typen og mengden hjemmearbeid som gis, er i tråd med tilgjengelig kunnskap om hva slags lekser som hemmer og fremmer motivasjon og læring.»

«Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig evaluering av leksehjelptilbudet i Norge.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at forskning om lekser avdekker at riktig mengde og individuelt tilpassede lekser bidrar positivt til å utvikle elevenes arbeidsvaner, disiplin og evne til selvstendig problemløsning. Disse medlemmer vil påpeke at lekser er en del av lærernes metodeansvar i undervisningen, og viser til at forskningen påpeker at det er viktig at lekser blir gjennomgått på skolen, og at elevene får faglige tilbakemeldinger på sitt arbeid med leksene. Lekser gir mulighet til å gjennomføre et arbeid i fred og ro i eget tempo og er mest effektive når de gis på områder der elevene trenger mange repetisjoner. Disse medlemmer vil samtidig påpeke at den samme forskningsgjennomgangen viser at lekser ikke må underminere elevenes motivasjon, og at feil bruk av lekser kan lede til skoletrøtthet og utmattelse. Skolene må derfor sørge for at det er en jevn arbeidsbelastning, der ikke prøver og lekser hopper seg opp. Disse medlemmer vil også understreke at alle kommuner har plikt til å ha tilbud om leksehjelp. Tilbudet skal minimum være på til sammen 8 timer i uken, men kommunen bestemmer selv hvilke trinn som skal få leksehjelpen.

2.2 Mer inkluderende praksis

Komiteen deler regjeringens bekymring over at ikke alle barn og unge får den hjelpen de trenger, tidlig nok eller ikke i det hele tatt. Det tyder på at systemene som skal sikre dette, ikke fungerer godt nok alle steder.

Komiteen støtter meldingens hovedfokus på å vektlegge verdien av inkluderende opplæring og praksis hvor kompetansen trekkes nærmest mulig barnehagen, skolen og SFO. Komiteen er svært bekymret for at mange barn og unge ikke får den hjelpen de trenger og har rett til. Dette alarmerende bildet bekreftes gjennom arbeidet til Stoltenbergutvalget, Nordahl-utvalget og Barneombudets rapport «Uten mål og mening». Komiteen vil minne om at det ikke har vært mangel på målsettinger om inkluderende praksis i meldinger og politiske styringsdokumenter siden den inkluderende skolen ble innført med grunnskoleloven av 1975.

Komiteen er opptatt av å bedre spesialundervisningen, slik at de som av ulike årsaker trenger ekstra

oppfølging, får et fullverdig skoletilbud. Komiteen vil understreke betydningen av kompetansesatsing på det spesialpedagogiske feltet for kommuner og fylkeskommuner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, vil peke på at det blant annet innføres en plikt for skolene til å følge opp elever med høyt fravær i grunnskolen, alle skoler får tilgang til lærerspesialist i begynneropplæring, det blir innstramminger av regelverk for bruk av assistenter som gir spesialpedagogisk hjelp, og hjelpen flyttes nærmere barna.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at regjeringen i for liten grad svarer på disse utfordringene i meldingen, og vil i videre merknader vise til disse partienes alternative forslag for i større grad å løse disse.

Disse medlemmer understreker at en inkluderende fellesskole skal sikre at alle barn og unge får tilpasset opplæring og et godt opplæringstilbud uavhengig av hvor de bor og hvilken økonomisk bakgrunn de kommer fra. Disse medlemmer understreker derfor at det må arbeides systematisk for at alle skoler skal være dysleksi- og dyskalkulivennlige.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å styrke skolens muligheter for å gi tilpasset opplæring, og øke skolens spesialpedagogiske kompetanse. Dette medlem understreker at alle barn, unge og voksne skal ha rett til kvalifiserte lærere, uavhengig av hvor de bor eller hvor i utdanningsløpet de er. Utdanningssektoren har store rekrutteringsutfordringer, og disse kan ikke løses gjennom snarveier til lærerkompetanse. Prinsippet om likeverdig opplæring svekkes dersom ikke opplæringen gis av kvalifiserte lærere.

Barn med funksjonsnedsettelse

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, vil trekke frem at målet til regjeringen med omleggingen av spesialundervisningen og kompetansehevingen ute i skolene er å bidra til tettere, mer faglig og bedre oppfølging av elever med ulike funksjonsnedsettelse. Flertallet er tilfreds med at man nå tar grep, og vil påpeke at for mange utredninger, forskningsrapporter og enkelthistorier bekrefter at skolene gjennom mange år har satt for lave ambisjoner for mange av barna som har behov for særskilt tilrettelegging. Særlig bekymringsfullt er det at mange skoler synes å ha etablert en fritakskultur fra fag for denne elevgruppen. Flertallet vil trekke frem tilbakemeldinger

fra Blindeforbundet, som har kartlagt at 40 pst. av synshemmede unge har fått fritak i fag, og at disse rapporterer at i 60 pst. av tilfellene var det skolen selv som foreslo fritaket. Flertallet vil peke på at elevgruppen har rett på tilrettelegging allerede innenfor dagens regelverk, og at kompetanseheving, styrking av den spesialpedagogiske oppfølgingen ute på skolene og tettere oppfølging fra fylkesmennene bør bidra til endring av praksis.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil peke på at meldingen gjennomgående er vinklet mot barna og elevene som bærerne av 'spesielle problemer og utfordringer' i barnehage, skole og SFO. Disse medlemmer viser til at et slikt syn samsvarer med den tradisjonelle og utdaterte tenkningen om funksjonsnedsettelse. Disse medlemmer vil derfor fremme tenkningen i NOU 2001:22 Fra bruker til borger – En strategi for nedbygging av funksjonshemmende barrierer, hvor en skiller mellom funksjonsnedsettelse og funksjonshemming. Disse medlemmer mener at hvor hemmende en funksjonsnedsettelse er, avhenger av samfunnsutfordringen. Det er verken barnet eller eleven som er bærer av problemer, det er samfunnsutfordringen som er et problem.

Disse medlemmer viser til at dette er tydelig definert i FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD), Artikkel 1 andre ledd:

«Mennesker med nedsatt funksjonsevne er blant annet mennesker med langvarig fysisk, mental, intellektuell eller sensorisk funksjonsnedsettelse som i møte med ulike barrierer kan hindre dem i å delta fullt ut og på en effektiv måte i samfunnet, på lik linje med andre.»

Disse medlemmer viser til Barneombudets rapport «Uten mål og mening?», som dokumenterer at elever med utviklingshemming i stor grad undervises av assistenter utenfor klasserommet. Regjeringen varsler i meldingen at en vil tydeliggjøre og stramme inn regelverket for bruk av assistenter som gir spesialpedagogisk hjelp i barnehagen og spesialundervisning i skolen. Disse medlemmer ser det som avgjørende at undervisning utøves av personer som er kvalifisert til å undervise.

Elever med utviklingshemming og elever med større kognitive funksjonsnedsettelse har i stor grad fritak fra læreplanene. Disse medlemmer ser med bekymring på konsekvensen som fritak fra fagplanene gir med tanke på skoletidens innhold, tilgangen på lærebøker og andre virkemidler som er knyttet til fagplanene. Fritak fra læreplanene betyr fritak fra fagplanene, som ofte betyr fritak fra å lære. Disse medlemmer mener regjeringen i for liten grad svarer på hvordan en skal snu denne utviklingen, og etterlyser konkrete tiltak.

Disse medlemmer vil minne om Granavolden-erklæringen, hvor Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti lanserte «Likeverdsreformen» med sikte på å sikre koordinering av tjenestetilbudet på tvers av sektorer og forvaltningsnivå, slik at hverdagen blir enklere for familier med barn med behov for sammenfattede tjenester. Barnehage, skole og SFO er blant de viktigste fellesarenaene til barn og unge, uavhengig av funksjonsnivå. Disse medlemmer etterlyser perspektivene fra arbeidet med «Likeverdsreformen» for å sikre et opplæringstilbud som er godt integrert med de øvrige tjenestene som barn og unge med større funksjonsnedsettelse er avhengige av.

Disse medlemmer viser til FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) og anbefalingene Norge fikk fra FN-komiteen for CRPD i 2019, og etterlyser svar på hvordan regjeringen vil forholde seg til disse. Disse medlemmer etterlyser også regjeringens vurderinger av veilederen som CRPD-komiteen har utarbeidet (General Comments nr. 4), som ikke er omtalt i meldingen.

Disse medlemmer viser til at andelen barn og unge som mottar spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning, er størst på ungdomstrinnet. Dette er ikke i samsvar med prinsippet om tidlig innsats. For mange barn og unge vil dette innebære at kunnskapshullene og nederlagene er så massive at denne spesialundervisningen ikke vil kunne bidra til noe bedre læringsutbytte. Disse medlemmer viser til at de faglige og kognitive forventningene til barn og unge som mottar spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning, er lave. Dette innebærer ofte at aktivitet hos barn og unge er viktigere enn utvikling og læring. Læringsutbyttet til barn og unge som mottar spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning, er ikke tilfredsstillende og står ikke i samsvar med den betydelige ressursinnsatsen. Disse medlemmer mener det er et paradoks at ansatte med spesialpedagogisk kompetanse skriver sakkyndige vurderinger, mens barn og unge ofte møter assistenter uten pedagogisk utdanning. Det er langt flere barn og unge i barnehage og skole med behov for særskilt tilrettelegging enn de som mottar hjelp i form av spesialundervisning og spesialpedagogisk hjelp. Ca. 15–25 pst. av barn og unge har så store utfordringer at de trenger en form for tilrettelegging i barnehage og skole. Disse medlemmer håpet at regjeringen skulle gjøre noe med dette da de lanserte denne etterlengtede stortingsmeldingen om spesialundervisning. Disse medlemmer mener imidlertid at meldingen til Stortinget inneholder skuffende få konkrete tiltak.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, der det er satt av 55 mill. kroner til spesialundervisning. Disse midlene er satt av til å erstatte

te assistentbruken med fagpersoner med riktig kompetanse og å sikre at lærere, skoleledere og støttesystemet tilegner seg den nødvendige kompetansen for å møte behovene til de elevene som strever.

Intensiv opplæring

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til endringene i opplæringsloven i 2018, som innførte en forsterket plikt for skolene til å gi intensiv opplæring til elever som henger etter i lesing, skriving og regning i 1.–4. klasse. Formålet med den forsterkede plikten var å sikre at flere skoler prioriterer grunnleggende lese-, skrive- og regneopplæring tidlig i skoleløpet, slik at elevene på et tidligere tidspunkt får den støtten de trenger for å oppleve mestring. Flertallet viser til at det er en sterk sammenheng mellom elevenes ferdigheter i lesing, skriving og regning fra grunnskolen, og sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring. Særlig gjelder dette matematikkfaget. Flertallet er glad for at regjeringen har tatt flere grep for å fylle tidlig innsats med reelt innhold.

Flertallet merker seg at komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet igjen tar til orde for å endre plikten til intensiv opplæring til å gjelde alle fag, i stedet for å ha en særskilt prioritering av lesing, skriving og regning. Flertallet mener dette vil utvanne den forsterkede plikten og svekke forventningene til at skoleeier skal jobbe med grunnleggende ferdigheter. Flertallet vil understreke at prioritering av grunnleggende ferdigheter ikke står i motsetning til skolens helhetlige kompetanseoppdrag.

Flertallet legger til grunn at plikten som ble innført i 2018, følges opp av alle kommuner, selv om flere av opposisjonspartiene er imot en særskilt prioritering av lesing, skriving og regning på de første trinnene.

Flertallet vil videre peke på at den forsterkede plikten ble innført etter at regjeringen i flere år hadde lagt inn betydelig økte budsjettmidler til kommunene for styrking av tidlig innsats, men hvor kartlegginger viste at innsatsen mot barnetrinnene ble redusert.

Flertallet er positive til at regjeringen vurderer å utvide plikten til å gjelde flere trinn, slik at også elever med manglende progresjon i lesing, skriving og regning senere i skoleløpet får tilbud om intensiv opplæring, og at man i motsetning til Arbeiderpartiet og Senterpartiets forslag i Innst. 290 L (2017–2018) prioriterer disse grunnleggende ferdighetene, fremfor å ha fokus på alle fag. Flertallet viser til at den intensive opplæringen skiller seg fra spesialundervisning ved at den ikke krever sakkyndig vurdering eller annen omfattende saksbehandling.

Flertallet viser også til at regjeringen vurderer å endre kravet til sakkyndig vurdering fra PP-tjenesten i enkelte forhold slik at barnehagen og skolen kan gjøre

vedtak i samråd med foreldre, såfremt saken er godt nok belyst for å kunne fatte et forsvarlig vedtak. Flertallet mener dette er et konkret forslag som kan bidra til å avbyråkratisere systemet for vedtak og flytte kompetansen og ressursene nærmest mulig barna. Det fremgår videre i stortingsmeldingen kapittel 5 at regjeringen skal gjøre videre vurderinger av hvordan alle barnehager og skoler kan få tilstrekkelig tilgang til spesialpedagogisk kompetanse. Flertallet mener det er naturlig at regelverket for spesialpedagogisk hjelp gjennomgås som en del av dette arbeidet. Flertallet mener det er svært uheldig om detaljerte krav til sakkyndige vurderinger bidrar til å holde kompetansen borte fra klasserommet og fra elevene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener ekstra tiltak i det ordinære pedagogiske tilbudet er viktig for å oppnå målet om inkluderende praksis. Disse medlemmer mener det er positivt at regjeringen har snudd og nå vil vurdere å utvide bestemmelsen om intensivopplæring til flere trinn, slik disse medlemmer foreslo i Innst. 290 L (2017–2018).

Disse medlemmer er enige i at tidlig intervensjon er spesielt viktig i de første årstrinnene, men mener samtidig at skolens plikt til raskt å sette inn særskilt innsats også må gjelde for elever med manglende progresjon senere i opplæringsløpet med tanke på skolens helhetlige kompetanseoppdrag, og viser til forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet i Innst. 290 L (2017–2018) om at:

«Skolen skal sørge for at elevar som står i fare for å bli hengende etter i fag, raskt får eigna intensiv opplæring slik at forventa progresjon blir nådd. Om omsynet til eleven sitt beste talar for det, kan den intensive opplæringa i ein kort periode givast som eineundervisning.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at tidlig innsats i skolen har vært en av Arbeiderpartiets viktigste saker i mange år, og er det fremdeles. Disse medlemmer viser til at de borgerlige partiene seks ganger har stemt mot forslag om å innføre en lese-, skrive- og regnearanti, før regjeringen omsider foreslo å innføre en rett til intensivopplæring for elevene.

Rett til spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener retten til spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning er avgjørende for å sikre at alle barn og unge får den hjelpen de trenger. Å fjerne denne retten ville vært et skritt i feil retning, og disse medlemmer mener det er positivt at regjeringen til slutt også falt ned på denne vurderingen. Disse medlemmer

vil samtidig peke på at det er behov å sikre at praksis er i tråd med regelverket slik det er tenkt å virke, og mener samtidig det er behov for å tydeligere sikre et mindre byråkratisk system for vedtak som bedre sikrer at kompetansen flyttes ut av kontorene og nærmest mulig barna.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå regelverket for spesialpedagogisk hjelp med mål om å avbyråkratisere og redusere detaljering i bestemmelser, slik at en i større grad sikrer et mindre byråkratisk system for vedtak som bedre sikrer at kompetansen og ressursene flyttes ut av kontorene og nærmest mulig barna.»

Elever med stort læringspotensial

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, vil særlig fremheve at elever med stort læringspotensial ofte også trenger særlig tilrettelegging og oppfølging slik at mestringsfølelse og læringsglede også følger denne elevgruppen gjennom hele opplæringsløpet. Flertallet viser i denne sammenheng til NOU 2016:14 Mer å hente – Bedre læring for elever med stort læringspotensial, hvor denne problemstillingen er godt belyst. Plikten til å gi den enkelte elev tilpasset opplæring gjelder alle elever, også elever som presterer på høyt faglig nivå, elever som har spesielle talent, og elever som har potensial til å nå de høyeste faglige nivåene. Mange av disse elevene opplever ikke å være en del av et læringsmiljø som motiverer og som gir dem faglige utfordringer. Det er derfor viktig at skoleeiere ivaretar i tilrettelegging av undervisningen at også elever med stort læringspotensial får et bedre skoletilbud.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til evalueringen av Kunnskapsløftet og den tydelige økningen i bruken av ulike former for organisert nivådifferensiering. Basert på eksisterende forskning om nivådifferensiering vil disse medlemmer understreke at det er det lite som tyder på at bedre muligheter for å organisere elever i grupper etter faglig nivå vil ha positiv effekt på elevenes læringsutbytte, eller ha andre positive effekter av betydning. Organisert differensiering etter faglig nivå har negativ eller liten positiv effekt for elever med lave og middels prestasjoner. Elever med høye prestasjoner kan ha en fordel av nivådifferensiering, men effektene er ikke spesielt store. Disse medlemmer vil understreke at det uansett er andre pedagogiske virkemidler som har langt større effekt på elevenes læringsutbytte enn å etablere nivåbaserte elevgrupper. Disse medlemmer frykter at en plikt for skolene til å tilby intensivopplæring vil legitimere og stimulere til ytterligere nivådifferensiering i den norske fellesskolen.

Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK)

Språk er en essensiell ferdighet som ligger til grunn for all kommunikasjon. Komiteen viser til at det er mange barn som har behov for Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK), eller er avhengig av ASK for å kunne uttrykke seg gjennom kroppsspråk, symboler, tekst eller digitalt. Komiteen viser til at meldingen setter universell utforming og inkludering av alle som rettesnor for barnehager, skoler og SFO, og mener dette også må gjelde for barn, unge og voksne som bruker ASK.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til regjeringens målrettede satsing på utvikling av læremidler og veiledningsmaterieell for bruk av ASK både i barnehager og skolen. Det har vært lyst ut midler som har bidratt til produksjon av digitale læremidler og multimedieverktøy, og er en satsing som flertallet ser frem til å følge videre opp.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at elever som har behov for ASK, kan benytte tekniske hjelpemidler som understøtter språkstimuleringen. Det er viktig at barna som dette er aktuelt for, kommer tidlig i gang med å benytte nødvendige hjelpemidler for å kommunisere og bruke tegn til tale. Disse medlemmer minner om behovet for en sømløs hjelpemiddelformidling, slik at språkstimuleringen ikke utsettes eller svekkes på grunn av manglende tilgang på nødvendige tekniske hjelpemidler.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget mener Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK) er et område som må styrkes, og ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2021 sikre et nasjonalt ASK-kompetansemiljø i Statped for å sikre veiledning ut til kommunene og utvikling av læremidler og tekniske løsninger.»

Statlig tilsyn og veiledning

Disse medlemmer viser til at FNs spesialrapportør for rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne, Catalina Devandas Aguilar, i forbindelse med et besøk i Norge høsten 2019 uttalte at:

«Oppsplittingen av tjenester på ulike nivåer og i ulike uavhengige instanser og etater gjør det vanskelig for personer med nedsatt funksjonsevne å få de tjenester de trenger for å leve likestilte liv.»

Disse medlemmer viser til at regjeringen vil vurdere hvordan det statlige tilsynet og den statlige veiledningen bedre kan bidra til at barn og elever får et godt tilpasset og inkluderende tilbud. For disse medlem-

Le m m e r er det viktig at tjenester henger sammen uavhengig av instanser, nivåer og etater og at det statlige tilsynet og den statlige veiledningen må kunne gi råd og veiledning slik at det gagnar helheten i elevens liv.

Universell utforming av barnehage- og skolebygg

Ko m i t e e n mener at det er et helt klart mål at alle skal ha likeverdig tilgang til og bruk av offentlige bygg. Ko m i t e e n mener det derfor er grunnleggende viktig å arbeide for et samfunn som er universelt utformet innenfor alt fra IKT til samferdsel og bygg. Det handler om likeverd og like muligheter. Ko m i t e e n viser til at universell utforming er et viktig prinsipp, men at individuell tilpasning også er nødvendig når universelle løsninger ikke er tilstrekkelige. Det er alvorlig at så mye som 64 pst. av elever med funksjonsnedsettelse ikke fullfører videregående opplæring. Mange av dagens skoler og andre offentlige bygg er ikke tilrettelagt for personer med nedsatt funksjonsevne, og ko m i t e e n mener det hviler et stort ansvar på kommuner, fylkeskommuner og staten for å inkludere berørte brukergrupper og bidra til å følge «Veikart. Universelt utformet nærscole 2030» når investeringer og rehabilitering planlegges.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til målet regjeringen Stoltenberg II hadde om et universelt utformet Norge innen 2025, som ble fjernet av regjeringen Solberg. Manglende universell utforming er en betydelig utfordring og skaper unødige barrierer som virker begrensende for manges deltakelse i utdanning og fritidsaktiviteter.

Disse medlemmer viser til at de funksjonshemmedes organisasjoner er samstemte i at det haster å legge en plan for gjennomføring av universell utforming av skolebygg, noe som er nødvendig for å sikre barns rett til å gå på nærskolen. De viser til at 80 pst. av grunnskolene har svært mangelfull tilgjengelighet. Disse medlemmer viser til FN-konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD), der tilgang til skolebygg er en av forpliktelsene. FN-komiteen for CRPD har påpekt at skolene må bli universelt utformet, med tidsfrister og øremerkede midler (FN-merknad 7. mai 2019). Det foreligger en nasjonal plan for å oppgradere skolebygg med uteområder, kalt «Veikart. Universelt utformet nærscole 2030». Målet er at alle barn skal gå på sin nærscole innen 2030, og dette er et viktig inkluderings- og likestillingstiltak.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget stiller seg bak målet om at alle barn skal kunne gå på sin nærscole innen 2030, og ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2021 legge fram en plan for Stortinget for hvordan en med konkre-

te virkemidler skal følge opp «Veikart. Universelt utformet nærscole 2030.»

Disse medlemmer understreker at det er grunnleggende for inkludering i barnehager og skoler at alle har lik tilgang til fellesarenaer, læremidler og andre virkemidler i det pedagogiske tilbudet. Universell utforming i barnehagen og skolen handler om mange ulike forhold: bygningsmasse, uteområde, pedagogikk og digitale læremidler og læringsressurser.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til Arbeiderpartiets alternative statsbudsjett der det foreslås å gjenopprette rentekompenasjonsordningen, som vil la kommuner ruste opp og universelt utforme skoler, barnehager og svømmeanlegg for 5 mrd. kroner i 2020.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til omtale i finansinnstillingen, Innst. 2 S (2019–2020), og Senterpartiets alternative budsjett med forslag om å øke rammeoverføringene til kommunene med 2,5 mrd. kroner ut over regjeringens budsjettforslag, slik at kommunene som skoleeier får større økonomisk mulighet til å sikre universell utforming av barnehage- og skolebygg.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det ble satt av 200 mill. kroner for å komme i gang med «Vegkart. Universelt utformet nærscole 2030» allerede inneværende år.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at det er ca. 180 000 svaksynte barn i Norge i dag, og mange av disse er i skolealder. Det er avgjørende at disse barna har briller som gjør at de får mulighet til læring, lek og utfoldelse. Disse medlemmer viser til at regjeringens kuttpolitikk nok en gang rammer familier med barn, og at innstrammingene i ordningen med barnebriller vil føre til store innsparinger på bekostning av barnefamiliers økonomi. Disse medlemmer er særlig bekymret over hvilke konsekvenser kuttene vil ha for barn som lever i familier med lav inntekt. Disse medlemmer viser til Norges forpliktelser etter barnekonvensjonen og FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne. Norge er forpliktet til å realisere at alle barn har lik rett til utdanning, og det er et politisk ansvar å legge til rette for at alle barn får like muligheter i utdanningssystemet vårt. Derfor mener disse medlemmer at det er særdeles alvorlig at regjeringens forslag til brillekutt vil ramme mange familier svært hardt. Fagmiljøene advarer mot at disse kuttene vil kunne føre til at barn som i dag får briller, ikke vil få det med regjeringens kutt.

Disse medlemmer viser til disse partienes respektive alternative statsbudsjett for 2020, hvor det ble foreslått å øke kap. 2661 post 75 med 122 mill. kroner med formål om å reversere regjeringens kutt i ordningen med barnebriller.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at regjeringen har foreslått å innføre faste satser for ordningen «Briller til barn/ungdom under 18 år», som vil være en støtte som dekker ordinære briller. Disse medlemmer vil derfor påpeke at alle barn og unge som trenger spesiell tilrettelegging, som følge av dette vil få ivaretatt sine behov gjennom ordningen «Hjelpemidler for synshemmede (svaksynte og blinde)», og de vil dermed ikke være berørt av endringsforslaget.

Foreldrebetaling i barnehagen

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at regjeringen har tatt omfattende grep for å sørge for billigere eller gratis barnehageplass til dem som trenger det mest. Det finnes en rekke moderasjons- og gratisordninger som sørger for at alle barn i Norge har reell mulighet til å delta i barnehagefellesskapet. I dag er det slik at om lag 50 000 barn kan ha krav på rimeligere barnehageplass.

Flertallet vil trekke fram ordningen med gratis kjernetid i barnehage, som gir barn fra lavinntektsfamilier gratisplass 20 timer i uka. Denne ordningen har gradvis blitt utvidet siden innføringen i 2015. Nå gjelder den fra barnet fyller to år, og inntektstaket for husholdninger som kvalifiserer til rett til kjernetid, heves til 566 100 kroner fra 1. august 2020. Flertallet er også glade for at regjeringen har varslet at det nå skal bli enklere å søke om gratis kjernetid, ved at kommunene skal få hente inn nødvendige opplysninger om husholdningens inntekt direkte fra skattemyndighetene. Flertallet understreker også at alle barn som bor i husholdninger med samlet årsinntekt under 574 750 kroner, har rett til redusert foreldrebetaling – et resultat av at regjeringen for fem år siden innførte en moderasjonsordning for foreldrebetaling som innebærer at ingen husholdninger skal betale mer enn 6 pst. av sin samlede inntekt for en barnehageplass.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil at alle barn skal få muligheten til å gå i barnehagen, uavhengig av foreldrenes inntekt. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås at maksimalprisen for foreldrebetalingen reduseres med 100 kroner per måned i forhold til regjeringens forslag fra 1. august 2020, til 3 035 kroner per måned. Barnehagen bør være billigst mulig for alle og på sikt gjøres gratis.

Sosialistisk Venstreparti ønsker å fjerne kontantstøtten fordi den holder både kvinner utenfor arbeidslivet og barn ute av barnehagene. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å bygge flere barnehageplasser i forbindelse med fjerning av kontantstøtten.

Kunnskapsgrunnlag

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, vil understreke viktigheten av at regjeringen igangsetter piloter som kan gi erfaring med hvordan vi kan forbedre det spesialpedagogiske systemet. Flertallet viser til at det er mulig å gi godkjenning for avvik fra regelverket for tidsavgrensede perioder i skolen, og at dette også bør gjelde for barnehagen. Flertallet vil også peke på at pilotene som gjennomføres, i større grad bør være forsøk som utfordrer etablert organisering, slik at dette gir nytenkning innen både organisering og didaktikk og pedagogikk i utdanningssektoren.

Flertallet vil understreke viktigheten av regjeringens forventninger om at barnehagene og skolene arbeider kunnskapsbasert og systematisk. Det er også en metodikk som lokale og nasjonale myndigheter bør vektlegge i implementeringen av tiltak. Flertallet viser til Stoltenbergutvalget, som slår fast at systematisk utprøving av tiltak må være en hovedregel, fordi det er en forutsetning for at tiltakene skal kunne vurderes vitenskapelig før de gjennomføres i hele landet. Utvalget mener også at iverksatte tiltak må følges opp over tid ved å etablere et nasjonalt register for forløpsdata i barnehage og grunnopplæring forvaltet av Statistisk sentralbyrå (SSB). Flertallet merker seg at regjeringen ikke støtter innsamling av slike data på individnivå i en nasjonal database, men forventer at regjeringen arbeider med å få et bedre system for statistikk og data om barnehage og skole som kan bidra til å utvikle et bedre pedagogisk tilbud.

2.3 Pedagogisk-psykologisk tjeneste

Komiteen viser til at PP-tjenesten både er en sakkyndig instans og en samarbeidspartner for barnehager og skoler i arbeidet med å forebygge utfordringer og i arbeidet med å oppdage og følge opp barn og elever som trenger særskilt tilrettelegging. Komiteen støtter regjeringens ambisjon om å styrke PP-tjenestens evne til å arbeide forebyggende og bidra til at barnehager og skoler følger opp barn og elever med behov for særskilt tilrettelegging på en bedre måte, og herunder forbedrer kvaliteten på arbeidet med sakkyndige vurderinger.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til de varslede lovendringene

som sterkere vil definere PP-tjenesten som forebyggende og en integrert del av arbeidet med tidlig innsats, samt en klargjøring av hvilke tjenester man kan forvente av PP-tjenesten ute på skolene. Sammen med kompetansehevingen på det spesialpedagogiske området ute på den enkelte skole og en sterkere kobling med PP-tjenesten ute i skolene, skal disse endringene bidra til å forebygge vansker, styrke arbeidet med tidlig innsats for utsatte barn og elevgrupper samt forbedre praksis i barnehagen og skolen, slik at det pedagogiske tilbudet ivaretar barns og elevers ulike forutsetninger og behov.

Flertallet er kjent med at en rekke skoler, kommuner og fylkeskommuner trekker kompetansen og personell tett på det pedagogiske arbeidet og lykkes med å skape rammer for mindre rapportskrivning, tidligere og mer utøvende veiledning og oppfølging ute på skolene, slik at ressursene brukes smartere og mer målrettet. Flertallet har en klar forventning om at dette blir fulgt opp i regjeringens videre arbeid med lovendringen og klargjøringen av tjenestene PP-tjenesten, sammen med Statped og kommunene, skal levere i barnehage- og skolehverdagen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener meldingen ikke inneholder klare endringer som i praksis vil føre PPT nærmere de barna og elevene som trenger oppfølging gjennom tjenesten. Ikke minst gjelder dette ressursituasjonen. Disse medlemmer mener meldingen er mangelfull når det gjelder tiltak for å styrke ressursituasjonen i PPT og snu tendensen til at ressurser blir satt inn sent framfor tidlig i opplæringsløpet. Disse medlemmer er positive til at PPT skal arbeide mer forebyggende, men stiller samtidig spørsmål ved hvilken mulighet de vil ha for det uten at kommunene tilføres nødvendige ressurser – spesielt sammenholdt med at kommunene skal overta flere av de oppgavene som i dag ligger i Statped. Av de ca. 1 800 årsverkene som finnes i kommunal PPT, går 80 pst. av tida med til å skrive eller bearbeide sakkyndige dokumenter. Disse medlemmer mener målet med omleggingen er å sikre at barn og unge i barnehage og skole får den nødvendige spesialpedagogiske hjelpen når de trenger det.

Støtte til og veiledning av lærere og bemanning i barnehager, samt en total styrking av laget rundt elevene i skolen, vil gi mer og bedre hjelp i skolehverdagen. Disse medlemmer mener PPT må nærmere barna og elevene i hverdagen. Derfor ser disse medlemmer det som nødvendig at barna og elevene blir lyttet til og inkludert i utformingen av tilbudet, slik at det oppfattes som trygt. Disse medlemmer savner en nærmere presisering av hvordan dette skal sikres, enn det som er omtalt i meldingen, og mener dette bør konkretiseres nærmere i oppfølgingen av meldingen.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at barna og elevene blir lyttet til og inkludert i utformingen av det spesialpedagogiske tilbudet.»

Disse medlemmer vil understreke at bedre koordinering på tvers av tjenester som møter barn og elever med behov og deres familier, er avgjørende for å kunne gi best mulig hjelp. Silotenkning og pulverisering av ansvar er et åpenbart hinder. Disse medlemmer mener en tydeligere organisering av PPT, og en avklaring av hva slags spesialpedagogisk kompetanse og hvor store ressurser som trengs, er en nødvendighet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en helhetlig nasjonal plan for hvordan ressursinnsatsen skal snus for å sikre at PPTs ekspertise flyttes nærmere elevene, herunder gjennomgå regelverket for sakkyndigvurderinger, og vurdere om PPT skal ha krav til arbeidstid ute på skolene.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan PPT og kontaktlærere bedre kan følge opp elever i overganger, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Disse medlemmer merker seg formuleringene i meldingen om at PPT varierer mye i størrelse og organisering, «noe som bidrar til ulik oppfølging av barn og unge», Disse medlemmer mener ulik organisering ikke er problematisk så lenge tilbudet er likeverdig og tilfredsstillende. Disse medlemmer viser til komiteens høring og tilbakemeldingene fra ulike brukerorganisasjoner som representerer ulike elevgrupper med hjelpebehov, om at hovedutfordringen er at hjelpeapparatet svært ofte ikke samhandler godt, noe som rammer barnet/eleven og deres foreldre. Dårlig koordinering i hjelpeapparatet fører til at det går unødig tid før riktig hjelp kommer fram til barnet/eleven. Disse medlemmer mener det er uholdbart at foreldre opplever at de må være sitt eget barns koordinator i møte med ulike deler av hjelpeapparatet. Kvaliteten på oppfølgingen svekkes fordi tiltak ikke sees i sammenheng. Dette skaper utfordringer for både kommunens hjelpeapparat og for fagmiljøene i det øvrige hjelpeapparatet. Dette er samfunnsøkonomisk ulønnsomt, ineffektivt, medfører uklare ansvarsforhold og økt byråkrati, er faglig frustrerende og gir et dårlig tilbud til barn med hjelpebehov. Et helhetlig og koordinert flerfaglig og tverrsektorielt samarbeid avhenger, etter disse medlemmers oppfatning, av en bedre samhandling mellom de ulike aktørene for å sikre at barn og elever med særskilte opplæringsbehov får den hjelpen de trenger – når de trenger den. For å oppnå dette bør avtalestrukturen og dialogen mellom kommunene og Statped formaliseres, slik at kommunene får tettere kontakt med Statped

og mer direkte påvirkning på det tilbudet de mottar. I den grad Statpeds og PP-tjenestens mandat er overlappende, bør mandatene justeres slik at de i større grad kompletterer hverandre.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at kommunene ikke «får tilført nye oppgaver» slik som det hevdes fra medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Disse medlemmer vil påpeke at det er gjennom omlegging av PPT og økte økonomiske ressurser som rettes inn mot å heve kompetansen ute i skolene, at det skal bli enklere å sette inn tiltak raskt og tidlig for de elevene som trenger særskilt tilrettelegging. Disse medlemmer viser også til nye tall som viser en gledelig forbedring i tiden som brukes til rapportskrivning.

Henvisingsrett

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er skeptiske til at PP-tjenesten skal få direkte henvisningsrett til barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker (BUP) og habiliteringstjenesten for barn og unge (HABU). Elever med behov for spesialundervisning har ofte sammensatte behov, og ofte er det ikke bare én diagnose eller ett forhold som er utfordrende for eleven. For å opprettholde en enhetlig tjeneste er det viktig at eventuelle helseutfordringer sees i sammenheng, og henvisning til BUP og HABU bør inngå i enhetlige tjenester. Disse medlemmer viser til Norsk Psykologforening, som ved komiteens muntlige høring minnet om at det allerede er lang ventetid og høy avslagsprosent på behandling i psykisk helsevern, og det arbeides med bedre henvisningssystemer i Helseledningsdirektoratet for å få ned avslagsprosenten. Derfor bør det ikke vurderes selvstendig henvisningsadgang for PP-tjenesten.

2.4 Kompetanse i barnehager og skoler og i støtte-systemene

Komiteen deler regjeringens vurdering av at den viktigste jobben for å skape gode inkluderende miljøer for barn og unge er det lærerne og de andre ansatte i barnehager og skoler som gjør. Lærerne og andre som arbeider tett på barna og elevene, må ha kompetanse til å følge opp alle på en god måte.

Bemanningsnorm i barnehagen

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener mange nok kvalifiserte ansatte er den viktigste forutsetningen for god kvalitet i barnehagen. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti over flere år

har ønsket en skjerpet pedagognorm opp til 50 pst., og mener denne burde innføres raskere enn regjeringen legger opp til. Videre vil disse medlemmer påpeke at regjeringen ikke har fullfinansiert innføringen av bemanningsnormen i barnehagen, og i budsjettet for 2020 kuttet 160 mill. kroner i bevilgningene til økt bemanning. Manglende finansiering av bemanningsnormen er en utfordring for mange private barnehager, og særlig er bekymringen stor hos ideelle og små private barnehager som må bruke av andre midler og budsjettposter for å dekke kostnadene ved økt bemanning. Disse medlemmer mener det er negativt at disse barnehagene dermed må kutte på andre områder som kan være viktige for kvaliteten i barnehagen.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti er glade for at regjeringens partiene og Fremskrittspartiet har tatt grep og innført en bemanningsnorm og en skjerpet pedagognorm i barnehagen. Disse medlemmer viser til ny statistikk fra Utdanningsdirektoratet der hele 94 pst. av barnehagene oppfyller bemanningsnormen, en økning fra 55 pst. i 2017. Dette betyr at barn blir fulgt opp av flere trygge voksne i barnehagehverdagen.

Disse medlemmer viser til at finansieringen av bemanningsnormen ble fulgt opp med samme finansieringsmodell som den rød-grønne regjeringen la opp til i sitt arbeid. Disse medlemmer viser videre til budsjettenigheter hvor det er tilført ekstra midler til små barnehager som i en overgangsperiode ville ha ekstra utfordringer.

Disse medlemmer vil også peke på de mange tiltakene som har vært innført de siste årene, og som har bidratt til å sikre alle familier med ulik økonomi en like og bedre tilgang til barnehage. Eksempler på dette er innføring av utvidet opptaksperiode, innføring av gratis kjernetid og redusert foreldrebetaling. I tillegg er det fastsatt en egen rammeplan for barnehagene, en norm for antall pedagoger, en bemanningsnorm samt en rekke andre kvalitetskrav. Disse medlemmer vil trekke frem at dette uten tvil bidrar positivt til at alle barnehager i hele landet vil følge et minimum av rammer som bidrar til økt kvalitet. Disse medlemmer vil også understreke at innføringen av normene sikrer en nedre grense for bemanning og pedagogtetthet, og at barnehageeiere har ansvar for en forsvarlig bemanning gjennom hele åpningstiden.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at nok voksne med god barnefaglig kompetanse er nøkkelen til gode barnehager. En god barnehage er en barnehage der alle barn blir sett hver dag og får omsorg og oppmuntring. Dette medlem mener den nasjonale bemanningsnormen må fullfinansieres og styrkes ytterligere. Første steg i en slik opptrap-

ping er å følge opp Stortingets vedtak om at minimum 50 pst. av de ansatte i barnehagen skal ha barnehagelærerutdanning, og at minimum 25 pst. skal ha relevant fagbrev for arbeid med barn. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å finansiere bemanningsnormen og pedagognormen i barnehagene. Gjennom å styrke grunnfinansieringen av barnehagelærerutdanningen styrkes kompetansen hos og rekrutteringen av flere barnehagelærere.

Kompetansekrav ved spesialpedagogisk hjelp

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti støtter regjeringens forslag om å presisere i opplæringsloven at den sakkyndige vurderingen skal ta stilling til hvilken kompetanse de som skal gjennomføre spesialundervisningen, skal ha. Men disse medlemmer mener at regjeringens forslag i meldingen om hvorledes dette kan bli en realitet, er for svakt og uforpliktende all den tid det i det videre skal vurderes ulike virkemidler for å kunne oppnå et slikt resultat. Det er for disse medlemmer også viktig at private barnehager og skoler blir stilt overfor de samme krav med hensyn til kompetanse og kompetansesatsing som kommunalt eide skoler og barnehager. Det er ikke tilfredsstillende om private skoler og barnehager får svakere ressurstilgang og lavere krav enn barnehager og skoler som er offentlig eid.

Barnehagelærerutdanning

Disse medlemmer merker seg at regjeringen varsler at den vil sette ned en ekstern gruppe som skal foreslå konkrete endringer i rammeplanen for barnehagelærerutdanningen i lys av anbefalingene fra ekspertgruppen og følgegruppen, og disse medlemmer imøteser de konkrete forslagene. Disse medlemmer mener Stortinget også bør diskutere kvaliteten på og innholdet i barnehagelærerutdanningen, særlig når det kommer til pedagogikkfaget og koblingen til de andre fagfordypningene i utdanningen, samarbeid med praksisfeltet og planer for bedre rekruttering, og disse medlemmer håper å bli involvert og orientert på hensiktsmessig måte underveis i arbeidet. Disse medlemmer vi presisere at dette arbeidet må skje i tett dialog med skolens parter og lærerutdanningsmiljøene.

Lærerutdanning

Disse medlemmer konstaterer at lærerutdanningene er stemoderlig behandlet i meldingen, og mener det er for svakt at regjeringen kun «forventer» at lærerutdanningene selv «ivaretar temaene tilpasset opplæring, tidlig innsats og inkludering på en god måte» gjennom oppfølgingen av de nasjonale strategiene

for lærerutdanningene, særlig da disse strategiene er lagt frem før denne meldingen.

Disse medlemmer viser til at denne problemstillingen ble reist i Stortingets behandling av Dokument 8:130 S (2018–2019), Representantforslag om en bedre og mer effektiv lærerutdanning, og at disse medlemmer også i den sammenheng etterlyste mer konkrete grep, som dessverre ble nedstemt av regjeringspartiene. Disse medlemmer mener at for å nå intensjonene i meldingen er det avgjørende at lærerutdanningene gir de fremtidige lærerne mer formell pedagogisk kompetanse og enda sterkere tiknytning til og erfaring fra praksisfeltet.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen endre forskriftene for grunnskolelærerutdanningene slik at omfanget av pedagogikk- og elevkunnskapsfaget skal utgjøre minst 60 studiepoeng, eksklusive modul i religion, livssyn og etikk.»

«Stortinget ber regjeringen utrede, med sikte på å innføre, nasjonale rammer for praksis i lærerutdanningen, i tett dialog med sektoren og praksisfeltet.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at Kunnskapsdepartementet har gitt i oppdrag til Faglig råd for lærerutdanning å utrede behov for nasjonale rammer for partnerskap mellom lærerutdanningsinstitusjoner og barnehager og skoler. Flertallet viser til at Faglig råd ble dannet i 2018 og er et tiltak varslet i strategien Lærerutdanning 2025. Flertallet ser frem til at erfaringene fra de forsterkede partnerskapene etter hvert kan komme den vanlige praksisopplæringen i lærerutdanningen til gode. For ordens skyld vil flertallet vise til at de 12 medlemmene i Faglig råd kommer fra både academia og praksisfeltet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for en bedre og mer effektiv lærerutdanning ved å følge opp at det i lærerutdanningene stilles større forventninger til undervisningskvalitet og studieintensitet, gjennom:

- a. økt studieintensitet gjennom flere timer brukt på studiene samlet sett, fordelt på organiserte læringsaktiviteter og egenstudier, med mål om at snittiden brukt på studiene i lærerutdanningen økes til minst snittet for studenter for øvrig
- b. å følge opp at utdanningsinstitusjonene gjennom utdanningen sørger for at lærerstudentene får tre-

ning i praktisk lærerarbeid og oppgaver lærerne møter i klasserommet

- c. å følge opp at utdanningsinstitusjonene kontinuerlig jobber med tiltak for bedre samarbeid med arbeidslivet for lærerstudenter i utdanningen
- d. en styrking av studentenes, lærerutdanningenes og praksisskolenes kompetanse i bruk av digitale verktøy og digitale læringsmetoder.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til forslaget fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og vil påpeke at de nye lærerutdanningene ble rullet ut ved landets høyskoler og universiteter for to og et halvt år siden. De nye utdanningene legger blant annet opp til at studentene får flere oppgaver som er relevante for det som foregår i klasserommet. Flertallet viser i den sammenheng til at de fleste lærerstudentene som svarer på årets studiebarometer, går andre året av totalt fem år på de nye lærerutdanningene. Mange av endringene i studiet vil studentene først bli kjent med senere i utdanningen. Flertallet håper studiebarometeret vil vise bedre resultater både på tilfredshet og tidsbruk når studentene kommer lenger ut i utdanningen. Flertallet forventer også at utdanningsinstitusjonene jobber kontinuerlig med å forbedre utdanningene sine.

Flertallet viser videre til at regjeringen følger opp studiebarometeret ved blant annet å tildele midler for bedre kvalitet gjennom Direktoratet for internasjonalsisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (Diku). Direktoratet lyser ut inntil 50 mill. kroner til prosjekter som skal utvikle, prøve ut, evaluere og ta i bruk studentaktive læringsformer og læringsfremmende vurderingsformer. Flertallet viser til at denne utlysningen er åpen for alle fagområder og retter seg mot utviklingsprosjekter som omfatter hele studieprogrammer eller større emnegrupper.

Når det gjelder pkt. b i forslaget viser flertallet til at kvalitet i praksisopplæringen er et hovedmål i strategien Lærerutdanning 2025. Samtidig vil flertallet understreke at ikke alt kan læres i utdanningene, men at lærerne fortsetter og skal fortsette å lære etter at de er ferdigutdannet. Flertallet vil understreke at grunnutdanningen er første steg i den livslange læringen.

Når det gjelder samarbeid med arbeidslivet, mener flertallet at dette er godt ivarettatt i den store satsingen på partnerskap mellom universiteter/høyskoler og barnehager/skoler. Flertallet viser til at dette gode samarbeidet dreier seg om studentenes praksis, forskning og utviklingsarbeid som praksisfeltet har behov for. Samarbeidet innebærer også delte stillinger mellom universiteter/høyskoler og barnehager/skoler.

Når det gjelder forslaget om digitale verktøy og digitale læringsmetoder viser flertallet til at regjeringen i

2018 startet en treårig satsing på digitalisering i grunnskolelærerutdanningen, og at fem lærerutdanningene samarbeider med Utdanningsdirektoratet om blant annet å utvikle felles ressurser og bidra til erfaringsdeling mellom de fem institusjonene og de andre lærerutdanningsinstitusjonene i Norge. Flertallet vil understreke at regjeringen også satses på å styrke den digitale kompetansen i skolen gjennom videreutdanningstilbud for lærere.

Rekruttering av lærere

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til flere konkrete forslag lagt fram i Innst. 243 S (2017–2018) og Innst. 158 S (2018–2019), der disse medlemmer adresserte lærermangelen. Lærere er skolens viktigste ressurs, og tilgang på kvalifiserte lærere er avgjørende for å sikre kvalitet i opplæringen. For å sikre nok kvalifiserte lærere i skolen framover vil disse medlemmer understreke at det er nødvendig med en kombinasjon av tiltak – både for å øke rekrutteringen til lærerutdanningene, stimulere til at utdannede lærere i andre sektorer søker seg tilbake til skolen, samt tilpasse regelverket slik at skolen beholder erfarne medarbeidere. Disse medlemmer mener en kan oppnå en bedre overgang mellom barnehage og skole ved at lærere i grunnskolen møter elevene i allerede i barnehagen, eller ved at barnehagelærere følger elevene over i grunnskolen.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av opplæringslova og friskolelova slik at det gjeninnføres et unntak fra kompetansekravet i undervisningsfag for allmennlærere som oppfylte kravene for å bli ansatt i undervisningsstilling, inkludert allmennlærere som har påbegynt utdanningen før 1. januar 2014.»

«Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med partene, sørge for at skoleeier og skoleledelsen tar i bruk attraktive seniortiltak for at lærere skal kunne stå lenger i jobb.»

«Stortinget ber regjeringen opprette en ordning med nasjonale søknadsmidler som skoleledere kan søke om for å drive lokale utviklingsprosjekter for å rekruttere flere lærere og spesialpedagoger til skolene, som for eksempel ekstra lønnstiltak eller belønning for flere faste ansettelser.»

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2021 om å legge fram en oversikt over det totale behovet for nye lærere og behovet for videreutdanning av lærere i skolen som i dag ikke innfrir de nye kompetansekravene.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at lærerutdannere med høy forskningskompetanse og oppdatert profesjonskompetanse fortsatt er til stede i hele landet, og ruster nyutdannede samt etter- og videreutdannede til å ta nye læreplaner i bruk.»

«Stortinget ber regjeringen legge fram en egen stortingsmelding om rekruttering av lærere med tiltak for å sikre nok kvalifiserte lærere i hele grunnopplæringen.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen åpne for at barnehagelærere kan benyttes i skolen.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at søkertallene til lærerutdanningene fremdeles er på et høyt nivå etter at tallene gikk kraftig opp i 2018, og samlede søkertall til lærerutdanning øker for andre år på rad. Mange er likevel opptatt av at søkningen til grunnskolelærerutdanning og lektorutdanning går noe ned. Dette knyttes til at det er varslet lærermangel i grunnskolen. En skjerpet pedagognorm i barnehagen aktualiserer behovet for flere barnehagelærere. Flertallet viser til regjeringens politikk for å rekruttere lærere gjennom å løfte lærerutdannelsen til masternivå og et skjerpet krav for opptak. Dette styrker lærernes kompetanse i fag og klasseledelse, gir høyere lønn og øker lærerutdanningenes status. Flertallet viser til at regjeringen de to siste årene har gitt ca. 17,5 mill. kroner i rekrutteringsmidler til universiteter og høyskoler der rekruttering av menn og personer med innvandrerbakgrunn er vektlagt. Videre har ordning for sletting av studielån for lærere trådt i kraft og skal stimulere til økt søkning, gjennomføring på normert tid og at lærerne tar jobb i skolen.

Flertallet viser til at det allerede er mulig å tilsette førskole- eller barnehagelærere med 60 studiepoeng videreutdanning på 1.–4.trinn. Flertallet vil påpeke at dette også er mulig på de øvrige trinnene dersom læreren har videreutdanning i spesialpedagogikk og hovedoppgaven er spesialpedagogikk eller elevens behov tilsier det.

Spesialpedagogiske utdanninger

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil understreke behovet for mer spesialpedagogisk kompetanse i skolen og merker seg at regjeringen har flere forslag den vil «vurdere», men lite den vil gjøre per i dag for å styrke spesialpedagogisk kompetanse generelt og i de ulike lærerutdanningene spesielt. Disse medlemmer mener dette haster, og håper på

fortgang i arbeidet med å utdanne flere med solid spesialpedagogisk kompetanse, erfaring og kjennskap til forskningsfeltet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre en rammeplan eller lignende for de spesialpedagogiske utdanningene.»

Desentraliserte kompetanseordninger

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, er glad for at regjeringspartiene og Fremskrittspartiet har innført en desentralisert kompetanseutviklingsmodell (Dekomp) som bidrar til at alle skoleeiere kan gjennomføre egne kompetanseutviklings tiltak. Flertallet viser til at det er opprettet et samarbeidsforum i hvert fylke med kommuner, fylkeskommunen, universitet og høyskoler og fylkesmannsembetene, og at midler blir kanalisert til de regionale samarbeidsforumene slik at det kan utvikles lokalt tilpassede tiltak.

Flertallet viser til at av skolene som svarte på «Spørsmål til Skole-Norge» våren 2019, oppga 94 pst. at de deltar i den desentraliserte ordningen og omtrent ni av ti av skoleledere svarte at de opplever samarbeidet med andre skoler som godt eller svært godt. Flertallet mener at lærerprofesjonen, skoleledere og skoleeiere bør ha en aktiv rolle i å utvikle kvaliteten i skolene og vurdere hvilke kompetanseutviklingstiltak de har behov for, og at dette er en viktig oppgave for samarbeidsforumene. Flertallet har forståelse for at det er krevende å få til gode partnerskap alle steder så kort tid etter at ordningen med Dekomp er innført, og har tillit til at det over tid vil utvikle seg et godt samarbeid og god kompetanseutvikling mange steder over hele landet. Flertallet er glad for at Utdanningsdirektoratet allerede har lyst ut oppdrag om evalueringen av kompetansesemodellen som gjennomføres fra høsten 2019 til 2025. Første delrapport kommer høsten 2020, og disse medlemmer forventer at regjeringen følger den opp på en egnet måte.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at «Desentralisert ordning for kompetanseutvikling i skolen» (Dekomp) ble innført av regjeringen i 2017. Ordningen avløste tidligere ordninger og skulle sikre at det ble drevet lokal skoleutvikling rundt om i landet, basert på de lokale forholdene. Dekomp ble lansert som et verktøy for å få til utvikling nedenfra, der skoleledere og lærere skulle være med på å definere behovene, og kompetanseutviklingstiltakene skulle utformes i samarbeid. Disse medlemmer viser til at det er reist en rekke spørsmål om hvorvidt

ordningen fungerer etter hensikten. Disse medlemmer mener at det er lærere, skoleledere og skoleeiere som skal ha hovedrollen i arbeidet med å utvikle kvaliteten i skolen. Lærere skal ikke bare være deltakere i de tiltakene som settes i gang. Profesjonen, både skoleledere og lærere, skal derfor ha en aktiv rolle i å kartlegge behov og vurdere hvilke kompetansetiltak kommuner og fylkeskommuner skal gjennomføre.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen endre innretningen på Dekomp for i større grad å sikre intensjonen i ordningen med utvikling nedefra, slik at lærere og rektorer i større grad får være med og definere behovene og kompetanseutviklingstiltakene, og komme tilbake til dette i forbindelse med statsbudsjettet for 2021.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere om samarbeidet 'laget rundt eleven' mellom skole, PPT og barnevernet skal innlemmes i Dekomp for åpne for prosjekter med kompetanseutvikling på tvers.»

Lærerspesialist i begynneropplæring

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen forankre ordningen med lærerspesialister hos partene i arbeidslivet før den utvides ytterligere.»

2.5 Laget rundt barna og elevene

Komiteen mener at barnehagen og skolen er viktige arenaer for å forebygge, oppdage og følge opp ulike utfordringer som barn og elever møter i hverdagen. Komiteen mener derfor at et godt lokalt støttesystem og lag rundt barna og elevene er viktig for å få til et inkluderende og tilpasset pedagogisk tilbud. Komiteen deler derfor regjeringens ambisjon om å styrke det tverrfaglige samarbeidet i og rundt barnehager og skoler.

Samarbeid og Samordning

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er enige i at barnehagen og skolen er viktige arenaer for å forebygge, oppdage og følge opp ulike utfordringer som barn og elever møter i hverdagen. Disse medlemmer mener det er helt avgjørende at barn og ungdom møtes av et helhetlig tjenestetilbud uavhengig av hvilken sektor eller hvilket tjenestenivå som kan og skal bidra. Ved komiteens høring kom det imidlertid tydelig fram at dagens praksis ikke er god nok, at tilbudene er fragmenterte, og at foresatte altfor ofte ender opp med å måtte koordinere og holde ulike tjenester sammen. Slik skal det ikke være. Disse medlemmer mener at regjeringens forslag om å harmonisere og styrke bestemmelsene om samarbeid for barn og unge i sek-

torlovene ikke er godt nok. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at et slikt samarbeid må bedres, slik at barn, ungdom og foresatte får et rettslig krav på, og at det blir påbud om, at ulike offentlige tjenester arbeider sammen til barnets og ungdommens beste. Disse medlemmer merker seg at plikt til tverrfaglig samarbeid har blitt inkludert i flere lover, som opplæringsloven, helse- og omsorgstjenesteloven, sosialtjenesteloven og barnevernloven. Det er disse medlemmers oppfatning at dette dessverre er vage plikter uten tydelig innhold og uten tilsvarende rett for barna. Slik lovverket er i dag, tar de ulike tjenestene ofte kun utgangspunkt i lovområdets mandat og ansvarsområde. Disse medlemmer mener at stortingsmeldingen ikke i stor nok grad tar tak i denne utfordringen, og mener at regjeringen fortsetter å bidra til en silotenkning som ikke tjener det enkelte barns behov for koordinert hjelp. Barnas historier viser at de og deres familier blir sittende med den ekstra belastningen det er å samordne ulike tjenester.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil minne om at det er skolen som må tilpasse seg det enkelte barn, og ikke barnet som må tilpasse seg skolen. Det er viktig å kartlegge ulike yrkesgrupper i barnehage, skole og SFO og vurdere hvilket ansvar og hvilke oppgaver ulike profesjoner bør ivareta. På den annen side kan hverken barnehage, skole eller SFO bli en egen øy med sine egne ressurser, men nettopp gjennom en felles samarbeidslov vil det understrekes at det er barnet og ungdommens behov som må stå i sentrum for tiltak og samordning som skal ivaretas fra ulike sektorer i kommunen, og hvilken kompetanse disse tjenesteutøverne må hente inn fra ulike spesialistnivåer.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen nedsette et offentlig utvalg for å utrede forslaget om en ny felles samarbeidslov for å sikre barn og unge helhetlige og tverrfaglige tjenester.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med forslag til en ny felles samarbeidslov for å sikre barn og unge helhetlige og tverrfaglige tjenester. Loven må gi barn og deres foresatte rett på nødvendige og helhetlige tjenester på tvers av sektorer og nivå som tjenester ytes fra.»

2.6 Et bedre statlig støttesystem

Komiteen viser til at det statlige støttesystemet for barnehager og skoler i utdanningssektoren består av Utdanningsdirektoratet, fylkesmannen og Statped. Ko-

miteen deler regjeringens ambisjon om at barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging skal få rask og god oppfølging. Komiteen viser til at det lokale støttesystemet har en avgjørende rolle når det gjelder å fange opp og følge opp barn og elever med behov for særskilt tilrettelegging. Komiteen vil samtidig understreke at det er nødvendig å ha et sterkt og kompetent statlig støttesystem, som supplerer og utfyller det lokale støttesystemet og bidrar til at alle barn og elever får bedre tilpassede tilbud i et inkluderende fellesskap.

Omlægging av Statped

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, vil peke på at en fremtidsrettet organisering og styring av Statped må legge til rette for at fag- og tjenesteutviklingen finner sted i en lokal sammenheng gjennom å ivareta regionale kontorer. Flertallet vil trekke frem at dette er nødvendig for at man skal få til en utvikling av god kunnskapsbasert spesialpedagogisk praksis som benytter moderne læringsstrategier i samspill med de øvrige tjenestene som er nært elevene. Det er viktig at man sikrer at Statpeds spisskompetanse når frem til den enkelte skole og barnehage som skal «skreddersy» spesialpedagogiske tilbud.

Flertallet registrerer at det rapporteres at Statped også brukes ulikt rundt om i landet i dag. Det vil derfor være viktig å ivareta regionale hensyn og lage strategier som understøtter enkeltes større behov for kompetanseutvikling, for å kunne møte tjenesteyting til kommuner og fylkeskommuner på en tilfredsstillende måte.

Flertallet er fornøyd med de viktige grepene som foreslås for å sikre og ivareta oppbygging av mer kompetanse tettere på barna og elevene, herunder at også PPT blir tettere koblet på barnehager og skoler. Flertallet vil trekke frem at grepene som foreslås fra regjeringen, vil bidra til å bygge opp et styrket tverrfaglig samarbeid slik at man bygger laget rundt barna og elevene.

Flertallet mener Statped først og fremst skal ha sine fortrinn med solid kompetanse på utfordringer som kommunene og fylkeskommunene ikke kan forventes å løse selv. Derfor vil kompetansehevingstiltak for kommuner og fylkeskommuner med særlig vekt på PPT være sentralt. Flertallet vil peke på at tiltak kan sees i sammenheng med videreutdanningstilbudene REKOM og DEKOM samt oppfølgingsordningen med veilederkorps. Når kommuner og fylkeskommuner får bygd opp sin kompetanse på dette feltet, vil de kunne gi et godt og inkluderende tilbud til alle barn og elever. Kommuner og fylkeskommuner vil kun ha behov for tjenester fra Statped på særlig spesialiserte områder. Målet må være å bringe det spesialpedagogiske feltet inn i en ordinær kompetansehevingsstrategi og på den måten bidra til økt kvalitet og status.

Flertallet vil også trekke frem at det i det videre arbeidet blir viktig å unngå et regelverk der andre rettigheter knyttes til retten til spesialundervisning etter opplæringsloven kapittel 5 for elever som for øvrig ikke har behov for spesialundervisning i faget. Eksempler på dette kan være fritak fra vurdering i fremmedspråk.

Flertallet vil trekke frem at det blir viktig med en tydelig avgrensning av Statpeds mandat knyttet til varige, omfattende og komplekse saker som skal gjøres i tett samarbeid med kommuner og fylkeskommuner. Flertallet vil understreke at kommuner og fylkeskommuner har ansvaret for opplæring gitt av Statped til elever som er på deltidsopphold i Statped, slik som beskrevet i opplæringsloven om alternativ opplæringsarena. Flertallet vil trekke frem at en mulig fremtidig modell er etablering av samarbeid mellom kommuner og fylkeskommuner om å drive deltidsopplæring på de kommunale og statlige skolene med tegnspråk; Vetland, Nattland og A. C. Møller skole. Målet må være at Statpeds spesialpedagogiske virksomhet skal være naturlig å trekke veksler på og ved at det gis tilbud innen tegnspråk til brukere som trenger særskilt tilrettelegging og spesialundervisning. Flertallet vil peke på at kommunene som skoleeiere vil være de beste til å drive et undervisningstilbud, og at det samtidig kan etableres strukturer som gjør det lettere å bygge opp kompetanse i kommunenes egne skoler samt i arbeidet med inkludering av elevene ute i kommunene.

Flertallet vil også peke på at overganger er viktig, og derfor er det viktig at eksempelvis et sterkt synshemmet barn kan følges opp av skolen en del år i forveien, slik at skolens lærerressurser kan sikres. I enkelte tilfeller kan det være nødvendig å gjennomføre tilleggsutdanning av lærere til synspedagog, slik at kompetansen er på plass til det synshemmede barnet begynner på skolen. Flertallet viser til at det tidligere var eksempelvis syns- og audiopedagoger ute i regionene som bidro til en bedre, tidligere og mer systematisk støtte til disse ulike elevgruppene. Flertallet mener mulighetene som åpnes gjennom omorganisering og oppbygging av regional og lokal kompetanse bør forsøke å ivareta tilsvarende kompetanse og tett oppfølging.

Flertallet vil fremheve behovet for videre kompetanseheving for tegnspråk ut til pedagogisk personell i utdanningssektoren. Flertallet viser til omtale i meldingen, der det fremgår at regjeringen vil vurdere hvordan tilbudet innenfor tegnspråk best kan ivaretas for å styrke tegnspråkets posisjon og samtidig ivareta mangfoldet blant tegnspråkbrukere. Flertallet vil legge til at det er viktig å utvikle det språkvitenskapelige og didaktiske innenfor tegnspråk, samtidig som man må ivareta tegnspråkbrukere med behov for spesialpedagogiske tiltak. Dette krever innsats fra både Statped og universitets- og høgskolesektoren og et godt samarbeid mellom disse.

Flertallet vil peke på at det i arbeidet med kompetanseheving bør vektlegges at Statped bruker samarbeidsprosjekter fra alle deler av virksomheten, slik at regional kunnskap og regionale forhold tas med i det videre arbeidet. Det regionale perspektivet bør også følges opp i arbeidet med kompetanseløftet for kommuner og fylkeskommuner, inkludert samarbeid med universitets- og høyskolesektoren, slik at det bygges kompetanse bredt på det spesialpedagogiske feltet i Norge. Skal Statped være en sterk tjenesteleverandør av spesialisert kompetanse, er det nødvendig med kompetanse om lokale forhold for å bidra til endringer i utdanningssektoren som gir varige effekter.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er enige i intensjonen om å gjøre Statpeds tjenester mer tilgjengelige for barn og elever som har komplekse utfordringer og/eller varige og omfattende behov for tilrettelegging. Disse medlemmer merker seg formuleringene i meldingen om en videreføring av Statped som en statlig virksomhet, og støtter dette. Men disse medlemmer mener det samtidig er en fare for at de tiltakene som ligger i meldingen, vil svekke Statpeds mulighet til å bistå kommunene før kommunene er i stand til å overta oppgavene og bygge opp den nødvendige kompetanse. Disse medlemmer mener det derfor er inkonsekvent av regjeringen å legge opp til å redusere bevilgningene til Statped med om lag 200 mill. kroner. Dette vil svekke Statpeds mulighet til nettopp å bistå kommunene med kurs og kompetanseutvikling.

Disse medlemmer merker seg for øvrig at spesifikke fagområder som i dag ligger hos Statped, er forelått avvirket som egne områder. Disse medlemmer mener det er begrenset hvilken høyt spesialisert kompetanse kommunene har mulighet til å bygge opp innenfor egen organisasjon, og ser derfor en fare for at utvikling av områder hos Statped vil gjøre situasjonen vanskeligere for både kommunene og de barna som har behov for denne kompetansen. Disse medlemmer mener at konsekvensen av å legge ned Statpeds tjenester innenfor sammensatte lærevansker i realiteten innebærer å legge ned tilbud som i dag i stor grad er rettet mot elever med multifunksjonshemming og utviklingshemming. Det å kutte i tilbudet til de elevene som i størst grad er segregert i skolen, er ikke et bidrag til en mer inkluderende skole, men kan være et bidrag til å opprettholde segregering.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om ikke å gå videre med omorganiseringen av Statped, da den vil svekke det statlige støttesystemet og hjelpen til de barna som trenger det mest.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at Statped får bevilget dedikerte omstillingsmidler i den fem-årsperioden omstillingen skal pågå, og komme tilbake til dette i forbindelse med revidert statsbudsjett for 2020.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere forrige omorganisering av Statped og effekter av den for så å komme tilbake til Stortinget og redegjøre for kostnader og nytte ved videre omorganiseringer til det beste for elever med særskilte behov.»

«Stortinget ber regjeringen konsekvensvurdere nedbygging av Statped med tilhørende fagområder for spesialpedagogikk og hvordan rekruttering, forskning og utdanning bør bli fulgt opp for å ivareta disse.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til sine alternative statsbudsjett for 2020 og forslaget om å reversere regjeringens kutt til Statped med henholdsvis 20 og 25 mill. kroner. Disse medlemmer mener at det ikke er forsvarlig å bygge ned fagmiljøet på feltet før de nye kompetansesentrene i kommunene er etablert. Først når slike kompetansesentre er etablert, er det naturlig at regjeringen legger fram en ny vurdering av Statpeds rolle og ressurser i lys av kompetansen som da er bygd opp i kommunene.

Produksjon av læremidler og læringsressurser

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, er positive til en mer effektiv og bedre tilrettelagt produksjon av læremidler som kan bidra til å gi bedre og raskere tilgang til viktig læringsmaterieell og ressurser til utsatte elevgrupper som i dag ikke opplever at tilbudet er tilstrekkelig godt. Flertallet vil samtidig peke på at endringer i produksjon av læremidler må skje i tett dialog med berørte brukergrupper og fagmiljø, slik at spisskompetanse innen oppbygging av læremidler og formidling av ulikt fagstoff blir ivaretatt i en ny modell.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Statped i dag har ansvar for å utvikle, produsere og veilede om bruk av tilpassede læremidler og læringsressurser for flere grupper. Regjeringen har satt i gang en utredning av organiseringen av produksjon av læremidler og signalisert at dette skal flyttes fra Statped. Disse medlemmer frykter at dette vil føre til et svekket tilbud og tap av kompetanse, og fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen opprettholde læremiddelproduksjonen i Statped.»

Samisk spesialpedagogisk støtte (SEAD)

Komiteen vil peke på at barn i samiske distrikter har rett til opplæring i og på samisk når de begynner på skolen. Den samme retten gjelder utenfor samiske distrikter der minst ti elever i en kommune ønsker opplæring i og på samisk, så lenge det er minst seks elever igjen i gruppen. Komiteen understreker viktigheten av at også SFO-personell og PP-tjenesten har samiskkompetanse der det er relevant.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti vil trekke frem videreføringen av SEAD som del av det spesialpedagogiske støttesystemet. Det er utviklet en praksis hvor forståelse for at kultursensitivitet knyttet til det samiske, må gå hånd i hånd med behov for spissfaglig kompetanse på små områder. Slik praksis har ført til læring «begge veier» og bør videreføres.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til Riksrevisjonens undersøkelse, hvis hensikt har vært å vurdere om elevene får et godt og likeverdig opplæringstilbud i og på samisk, og hvordan statlige virkemidler er innrettet for å sikre et slikt tilbud. Undersøkelsen omfatter perioden 2015–2018.

Disse medlemmer merker seg Riksrevisjonens påpekning av svakheter i tilbudet om opplæring i og på samisk, både når det gjelder innholdet i tilbudet, samiske læremidler, lærernes kompetanse og tilbudet om fjernundervisning. Disse medlemmer vil understreke at tilgang til samiske læremidler er en nødvendig forutsetning for et godt og likeverdig opplæringstilbud. Selv om midlene til læremidlene bevilges over Sametingets budsjett og Sametingets oppvekst- og opplæringsavdeling har ansvaret, er dette et område hvor departementet og Sametinget i fellesskap må finne en løsning på læremiddelsituasjonen. En mulighet som har vært påpekt, er oversettelse av lærebøker fra norsk, med nødvendige tilpasninger.

Disse medlemmer understreker at samiskopplæringen har et akutt og stort behov for lærere med kompetanse i å undervise i samisk. De tilgjengelige lærerressursene tilsvarer ikke de behovene man har hvis man skal innfri eksisterende rettigheter til samiskopplæring. Disse medlemmer understreker derfor behovet for en tung satsing på utdanning av samiskspråkarbeidere. Dette kan stimuleres gjennom stipendordninger som gjør at flere samiskspråklige velger å utdanne seg til lærere. Samtidig bør man gjøre det enklere for personer som tar pedagogisk utdanning å lære seg samisk i en slik grad at de kan lære bort språket. Disse medlemmer understreker at det også er behov for samiskutdanning ved flere universiteter og høyskoler, som f.eks. i Oslo. Det bør også legges opp til at studenter

uten samisk tilknytning enklere kan lære seg samisk som del av sine studier, samt tilrettelegges bedre for etter- og videreutdanning innen samiske språk.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak for å bidra til at informasjon om retten til samisk opplæring blir bedre tilgjengelig for samiske elever og foreldre.»

«Stortinget ber regjeringen følge opp at iverksette tiltak fører til flere lærerstudenter innen samisk språk og kultur.»

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med Sametinget iverksette tiltak for å utvikle nødvendige læremidler.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan virkemidlene kan innrettes bedre for å understøtte skoleeiernes arbeid med å sikre et godt og likeverdig tilbud.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til dagens lovverk, som sier at utenfor forvaltningsområdet for samisk språk har minst ti elever i en kommune som ønsker opplæring i og på samisk, rett til slik opplæring så lenge det er minst seks elever igjen i gruppen. Dette medlem viser til utredningen Hjertespråk (NOU 2016:18), der det ble fremmet flere forslag til lovverk, tiltak og ordninger for å styrke samisk språk. Dette medlem foreslår at retten til opplæring på samisk utenfor forvaltningsområdet styrkes ved at minstekravet på ti elever reduseres til tre elever i samme kommune.

Dette medlem viser til dagens lovverk, som sier at det bare er samiske elever som har rett til opplæring i samisk i videregående opplæring. Dette medlem foreslår at ikke-samiske elever som har hatt opplæring i eller på samisk i grunnskolen, får rett til opplæring i samisk i videregående opplæring

Dette medlem foreslår videre at det presiseres i loven at dersom opplæringen blir gitt i form av fjernundervisning, skal kommunen og fylkeskommunen gi eleven tilbud om at en del av opplæringen skjer i et samiskspråklig miljø når det er nødvendig. Elever som får samiskopplæring gjennom fjernundervisning, har ofte ikke språkstøtte i nærmiljøet og får dermed ikke praktisert språket utenom i samisktimene. Språksamlinger og hospitering vil gi elevene anledning til å praktisere språket, noe som vil bidra til å styrke elevenes samiske identitet og tilhørighet.

Dette medlem understreker at samiske barn og samiske elever med behov for særskilt tilrettelegging

ikke har god nok tilgang til læremidler, læringsressurser og kartleggingsmateriell på samisk. Dette tilbudet må forbedres. Dette medlem mener det må stilles krav om at PP-tjenesten i alle kommuner har ansatte med kompetanse på samiske barns og familiers rettigheter. Videre må det stilles krav om at PP-tjenesten i kommunen skal være kjent med hvordan de sikrer at samiske barn og familier møtes med språk- og kulturforståelse. Dersom PP-tjenesten ikke har egne ansatte med kompetanse på samisk språk og kultur, må PP-tjenesten være pliktig til i samråd med familien å involvere en ressursinstitusjon som har slik kompetanse.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen stille krav om at PP-tjenesten i alle kommuner har ansatte med kompetanse på samiske barns og familiers rettigheter.»

«Stortinget ber regjeringen stille krav om at PP-tjenesten i kommunen skal være kjent med hvordan de sikrer at samiske barn og familier møtes med språk- og kulturforståelse.»

«Stortinget ber regjeringen pålegge PP-tjenesten i kommunene, i samråd med familien, å involvere en ressursinstitusjon som har kompetanse på samisk språk og kultur dersom PP-tjenesten ikke innehar den nødvendige kompetanse.»

«Stortinget ber regjeringen stille kvalitetskrav til fjernundervisningstilbudet på samisk slik at tilbudet blir et godt alternativ til stedlig undervisning.»

«Stortinget ber regjeringen gi elever rett til opplæring på samisk dersom minst tre elever i kommunen krever det.»

«Stortinget ber regjeringen gi alle elever rett til å fortsette med opplæring i samisk i videregående opplæring.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at dersom samiskopplæringen gis som fjernundervisning, skal eleven få tilbud om at en del av opplæringen skjer i et samiskspråklig miljø når det er nødvendig.»

2.7 En skolefritidsordning for alle

Komiteen deler regjeringen vurdering av at et godt SFO-tilbud bidrar til inkludering og til å jevne ut sosiale forskjeller. Komiteen mener at SFO er en viktig sosial arena der barna kan utvikle vennskap, leke og prøve seg på ulike aktiviteter.

Nasjonal regulering av SFO

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kris-

telig Folkeparti, er glade for at stortingsmeldingen legger opp til den første nasjonale rammeplanen for SFO/AKS, slik regjeringen har lovet i Granavolden-plattformen. Det er i dag for store variasjoner i SFO-tilbudet fra kommune til kommune og fra skole til skole. Samtidig viste den nasjonale evalueringen av skolefritidsordningene fra 2018 at SFO-er som har et godt pedagogisk opplegg, virker inkluderende. Flertallet mener en nasjonal rammeplan vil bidra til å styrke kvaliteten og redusere forskjellene i tilbudet, samtidig som det fortsatt er åpning for lokal variasjon og tilpasning.

Flertallet er av den oppfatning at en nasjonal rammeplan for SFO bør slå fast at SFO skal være et sted hvor alle 1.–4.-klassinger skal kunne delta, bli inkludert, føle mestring og trives. SFO-dagen bør ha en pedagogisk ramme med varierte aktiviteter som er lekpregede, men også bidrar til læring. Flertallet støtter regjeringens forslag om at det skal lages støtte- og veiledningsmateriell til den nasjonale rammeplanen, slik at det blir enkle for den enkelte SFO å implementere rammeplanen.

Flertallet viser også til at foreldre til barn med særskilte behov oftere etterspør kompetansehevende og habiliterende aktiviteter i SFO, og mener at tilbud til denne gruppen elever må være preget av strategisk tenkning om hvordan en sikrer et godt innhold både på gruppe- og individnivå.

Flertallet mener en forutsetning for videre å styrke SFO-tilbudet som regjeringen har lagt opp til over hele landet, er å styrke de ansattes kompetanse, og et tett samarbeid med skolen og bedre muligheter for videreutdanning for ansatte vil bli viktig framover. Det bør også innføres krav til pedagogisk eller barnefaglig kompetanse for lederne i SFO.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at skolefritidsordningen (SFO) er en viktig fritidsarena for barn og en viktig arena for lek, kultur og fritidsaktiviteter. Disse medlemmer er enige i at man bør tydeliggjøre formålet med og verdigrunnlaget for SFO, og støtter forslaget om at det innføres en nasjonal rammeplan. Disse medlemmer savner imidlertid tydeligere ambisjoner fra regjeringen for hva SFO skal og kan være, og merker seg at heller ikke på dette området er regjeringen beredt til å prioritere ressurser for å følge opp de foreslåtte endringene.

Foreldrebetaling

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at regjeringens forslag om å innføre en inntektsgradert ordning for SFO vil være det første grepet som noen ganger tatt for å regulere prisene i SFO. Mens man i barnehagen har både makspris, gratis kjernetid for dem med lavest inntekt, krav til søs-

kenmoderasjon og nasjonal ordning for reduksjon i foreldrebetalingen, eksisterer det pr. i dag ingenting tilsvarende for SFO. Det gjør overgangen fra barnehage til skole brå for mange familier, med en stor økning i kostnadene. Flertallet mener at SFO bør bli mer inkluderende. Da må slike økonomiske hindre fjernes, slik at alle har mulighet til å delta. Et godt SFO-tilbud for alle gir elevene en bedre ramme rundt skolehverdagen og gir foreldre trygghet og mulighet til å være i jobb på fulltid. Flertallet mener inntektsgradering er et viktig første steg, men viser til Innst. 12 S (2019–2020) om statsbudsjettet 2020, hvor flertallet slo fast at:

«(...) målet med innføringen av moderasjonsordning må være høyere deltakelse i SFO, og at den økonomiske terskelen for dem med dårligst råd fjernes. Flertallet er likevel bekymret for at inntektsgradering ikke er nok til å rekruttere barna med foreldre med aller dårligst råd til SFO. Flertallet viser i den forbindelse til Granavolden-plattformen og stortingsmeldingen om tidlig innsats, hvor det står henholdsvis at regjeringen vil 'innføre ordninger med redusert foreldrebetaling og gratis opphold på SFO/AKS etter skoletid for barn av foreldre med lav inntekt' og 'i kommende budsjetter også vurdere ordninger med gratis opphold på SFO for barn av foreldre med lav inntekt'. Flertallet understreker at målet er en ordning med gratis opphold på SFO etter skoletid for barna som trenger det mest, og forutsetter at regjeringen vil arbeide for dette. Flertallet mener også at ordningene for inntektsgradert foreldrebetaling og gratis opphold på SFO bør gjelde for friskolene som har et slikt tilbud.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at SFO skal være et tilbud der alle barn, uavhengig av foreldrenes økonomi, skal kunne delta. I dag er det 100 000 barn som ikke går i SFO, og den nasjonale evalueringen viser at mange familier velger bort SFO fordi de ikke har råd. Konsekvensen er at mange barn i 1.–4. klasse ikke får delta i leken, læringen og fellesskapet SFO byr på, og mange er blant dem som hadde hatt aller størst glede av et godt SFO-tilbud.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener SFO skal være gratis for de yngste barna, og vil innføre gratis SFO etter skoletid for alle 1.-klassinger, og viser til Arbeiderpartiets alternative statsbudsjett for 2020, der det foreslås å begynne med fem timer gratis SFO i uka for alle 1.-klassinger. Videre understreker disse medlemmer at også i SFO er ansattes kompetanse den viktigste kvalitetsfaktoren, og mener det må satses systematisk på kvalitetsutvikling for ansatte i SFO.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti understreker viktigheten av at barn ikke skal føle seg utenfor et fellesskap. Derfor argumenterer dette medlem for at retten til å delta på SFO likestil-

les med det å være garantert en barnehageplass. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor det ble satt av 46 mill. til økt kvalitet og deltakelse på SFO.

Friskolens skolefritidsordninger

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, mener derfor det er nødvendig å se videre på hvordan man kan ivareta barn i friskolens skolefritidsordninger i en formålsbestemmelse for SFO som gjøres gjeldende for de friskoler som ønsker å drive SFO. Flertallet viser til at barn i lavinntektsfamilier også finnes i friskolene, og ber om at det vurderes om ordningene for inntektsgradert foreldrebetaling og gratis opphold på SFO også kan gjelde for friskolene som har et slikt tilbud.

Fysisk aktivitet i SFO

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at regjeringen er i gang med å legge til rette for økt fysisk aktivitet i skole og SFO med mål om én times daglig fysisk aktivitet uten at dette går på bekostning av lærernes metodefrihet. Flertallet viser til at regjeringen vil samle en rekke tiltak for økt fysisk aktivitet i barnehage, skole og SFO i satsingen «Barn og unge i bevegelse», og at fysisk aktivitet vil være et tema i det støtte- og veiledningsmateriellet som skal utvikles til ny nasjonal rammeplan for skolefritidsordningen.

Flertallet er glad for at regjeringen har lagt lærernes metodefrihet til grunn i sitt arbeid med fysisk aktivitet og vurdert løsninger som ikke bidrar til unødige byråkratisering eller detaljstyring av sektoren. Flertallet er gjort kjent med at flere skoler og SFO-tilbud prioriterer fysisk aktivitet i ulike former, og synes det er bra at regjeringen ønsker å bidra til erfaringsdeling og spredning av kunnskap og pedagogiske opplegg som bygger opp under lærernes faglige skjønn og ansvar.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til anmodningsvedtak fattet ved behandlingen av Dokument 8:8 S (2017–2018), jf. Innst. 51 S (2017–2018), om fysisk aktivitet i skolen, jf. vedtak 106, 7. desember 2017. Disse medlemmer har påpekt manglende oppfølging av vedtaket ved flere anledninger. Disse medlemmer merker seg at regjeringen nå er enig med Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, jf. Granavolden-erklæringen, om behovet for mer fysisk aktivitet i skolen, men disse medlemmer mener oppfølgingen som er skissert i meldingen, er snever, mangelfull og lite målrettet.

Disse medlemmer viser til at forskning bekrefter at foreldrenes bakgrunn og ressurser har stor betydning for barnas fysiske aktivitetsnivå, kostholdsvaner og forekomst av overvekt. Likevel har høyresiden en lang tradisjon for å motarbeide forslag om mer fysisk aktivitet eller sunnere mat i skolen. Disse medlemmer er opptatt av at fysisk aktivitet er viktig for både god helse, trivsel og god læring, både på kort og lang sikt. Stillesitting og usunn mat har skapt en fedmeepidemi blant barn i hele den vestlige verden. Usunne vaner i barndommen fører til dårlig helse senere i livet. Tiltak som fremmer fysisk aktivitet er viktig i arbeidet med å forebygge sosiale helseforskjeller og uhelse i befolkningen, og skolen er en av de få arenaene der vi kan treffe alle barn. Disse medlemmer mener der er bekymringsfullt at regjeringen også i denne meldingen velger ikke å prioritere effektive tiltak i skolen for å bedre folkehelsen og utjevne sosiale helseforskjeller. Som fellesskap kan vi ikke godta at foreldres bakgrunn og inntekt skal være avgjørende for barns helse og framtid.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen følge opp vedtaket om fysisk aktivitet i skolen og at dette reflekteres i utarbeidelsen av nasjonal rammeplan for SFO.»

Helse- og omsorgstjenester innenfor SFO

Disse medlemmer viser til at flere interesseorganisasjoner for funksjonshemmede i komiteens muntlige høring viste til behovet for assistanse eller brukerstyrt personlig assistanse (BPA) ved skolefritidsordningen. I den muntlige høringen kom det fram informasjon som kan tyde på at enkelte kommuner avslår timer til BPA med den begrunnelse at barnet kan delta i SFO. Andre organisasjoner pekte på behovet for at assistenten kunne være til stede i SFO for å være sammen med barnet som har rett til BPA, slik at barnet kan delta på samme måte som andre i SFO-aktivitetene.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har nedsatt et offentlig utvalg som skal se på hvordan rettigheten til BPA kan justeres for bedre å være i samsvar med Stortingets intensjon med ordningen. For disse medlemmer er det viktig å understreke at barn også har rett på BPA. Det er avgjørende at når BPA nå utredes av regjeringen, må dette utvalget også se på hvordan barn i skolepliktig alder får ivaretatt sine behov, og hvorledes BPA kan innrettes for at barna kan delta på likestilt måte både i skolen, på SFO og i fritiden. Disse medlemmer viser til at regjeringen vil utarbeide veiledningsmateriell til kommunen som skoleeier om muligheten for å gi tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven innenfor rammen av SFO. BPA er i dag hjemlet i helse- og omsorgstjenesteloven og kan således inngå i det veiledningsmaterialet som regjeringen varsler. Disse medlemmer vil minne om at hensikten med

BPA ikke er helse- og omsorgstjeneste, men en tjeneste som skal gi den enkelte mottaker mulighet til et selvstendig liv, og at vedkommende, eller vedkommendes pårørende, kan gjøre frie valg. Disse medlemmer mener en kommune ikke kan erstatte BPA-timer med henvisning til at barnet deltar på SFO.

Disse medlemmer viser til at organisasjonen Løvemammaene har etterlyst barneperspektivet i den offentlige utredningen som nå pågår om BPA. Barn som har rett på BPA, og deres familier må også ivaretas gjennom denne offentlige utredningen, og disse medlemmer ber regjeringen om å sørge for at dette perspektivet innarbeides i den pågående utredningen.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innarbeide barneperspektivet i mandatet for utvalg om brukerstyrt personlig assistanse (BPA).»

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utvide plikten til samarbeid ved overganger mellom utdanningsnivåer til også å gjelde overgangen mellom ungdomsskolen og videregående skole.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen, på bakgrunn av den varslede evalueringen av seksårsreformen, komme tilbake til Stortinget med forslag til tiltak for å innrette skolen slik at den bedre ivaretar behovene til de yngste elevene.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen om å ikke innføre plikt til kartlegging av alle barns norskkunnskaper før skolestart.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen nedsette et partssammensatt utvalg som skal vurdere hvordan skoler som trenger støttetiltak, best kan bli fulgt opp fra nasjonalt hold.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen gjennomgå regelverket for spesialpedagogisk hjelp med mål om å avbyråkratisere og redusere detaljering i bestemmelser, slik at en i større grad sikrer et mindre byråkratisk system for vedtak, og bedre sikrer at kompetansen og ressursene flyttes ut av kontorene og nærmest mulig barna.

Forslag 6

Stortinget mener Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK) er et område som må styrkes, og ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2021 sikre et nasjonalt ASK-kompetansemiljø i Statped for å sikre veiledning ut til kommunene og utvikling av læremidler og tekniske løsninger.

Forslag 7

Stortinget stiller seg bak målet om at alle barn skal kunne gå på sin nærskole innen 2030, og ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2021 legge fram en plan for Stortinget for hvordan en med konkrete virkemidler skal følge opp «Veikart. Universelt utformet nærskole 2030».

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen sikre at barna og elevene blir lyttet til og inkludert i utformingen av det spesialpedagogiske tilbudet.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen legge fram en helhetlig nasjonal plan for hvordan ressursinnsatsen skal snus for å sikre at PPTs ekspertise flyttes nærmere elevene, herunder gjennomgå regelverket for sakkyndigvurderinger, og vurdere om PPT skal ha krav til arbeidstid ute på skolene.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan PPT og kontaktlærere bedre kan følge opp elever i overganger, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen endre forskriftene for grunnskolelærerutdanningene slik at omfanget av pedagogikk- og elevkunnskapsfaget skal utgjøre minst 60 studiepoeng, eksklusive modul i religion, livssyn og etikk.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen utrede, med sikte på å innføre, nasjonale rammer for praksis i lærerutdanningen, i tett dialog med sektoren og praksisfeltet.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av opplæringslova og friskolelova slik at det gjeninnføres et unntak fra kompetansekravet i undervisningsfag for allmennlærere som oppfylte kravene for å bli ansatt i undervisningsstilling, inkludert allmennlærere som har påbegynt utdanningen før 1. januar 2014.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med partene, sørge for at skoleeier og skoleledelsen tar i bruk attraktive seniortiltak for at lærere skal kunne stå lenger i jobb.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen opprette en ordning med nasjonale søknadsmidler som skoleledere kan søke om for å drive lokale utviklingsprosjekter for å rekruttere flere lærere og spesialpedagoger til skolene, som for eksempel ekstra lønnstiltak eller belønning for flere faste ansettelser.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2021 om å legge fram en oversikt over det totale behovet for nye lærere og behovet for videreutdanning av lærere i skolen som i dag ikke innfrir de nye kompetansekravene.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen sørge for at lærerutdannere med høy forskningskompetanse og oppdatert profesjonskompetanse fortsatt er til stede i hele landet og ruster nyutdannede samt etter- og videreutdannede til å ta nye læreplaner i bruk.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen legge fram en egen stortingsmelding om rekruttering av lærere med tiltak for å sikre nok kvalifiserte lærere i hele grunnopplæringen.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen innføre en rammeplan eller lignende for de spesialpedagogiske utdanningene.

Forslag 20

Stortinget ber regjeringen endre innretningen på Dekomp for i større grad å sikre intensjonen i ordningen med utvikling nedenfra, slik at lærere og rektorer i større grad får være med å definere behovene og kompetanseutviklingstiltakene, og komme tilbake til dette i forbindelse med statsbudsjettet for 2021.

Forslag 21

Stortinget ber regjeringen vurdere om samarbeidet «laget rundt eleven» mellom skole, PPT og barnevernet skal innlemmes i Dekomp for åpne for prosjekter med kompetanseutvikling på tvers.

Forslag 22

Stortinget ber regjeringen forankre ordningen med lærerspesialister hos partene i arbeidslivet før den utvides ytterligere.

Forslag 23

Stortinget ber regjeringen om ikke å gå videre med omorganiseringen av Statped, da den vil svekke det statlige støttesystemet og hjelpen til de barna som trenger det mest.

Forslag 24

Stortinget ber regjeringen sikre at Statped får bevilget dedikerte omstillingsmidler i den fem-årsperioden omstillingen skal pågå, og komme tilbake til dette i forbindelse med revidert statsbudsjett for 2020.

Forslag 25

Stortinget ber regjeringen vurdere forrige omorganisering av Statped og effekter av den for så å komme tilbake til Stortinget og redegjøre for kostnader og nytte ved videre omorganiseringer til det beste for elever med særskilte behov.

Forslag 26

Stortinget ber regjeringen konsekvensvurdere nedbygging av Statped med tilhørende fagområder for spesialpedagogikk og hvordan rekruttering, forskning og utdanning bør bli fulgt opp for å ivareta disse.

Forslag 27

Stortinget ber regjeringen opprettholde læremiddelproduksjonen i Statped.

Forslag 28

Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak for å bidra til at informasjon om retten til samisk opplæring blir bedre tilgjengelig for samiske elever og foreldre.

Forslag 29

Stortinget ber regjeringen følge opp at iverksatte tiltak fører til flere lærerstudenter innen samisk språk og kultur.

Forslag 30

Stortinget ber regjeringen i samarbeid med Sameetinget iverksette tiltak for å utvikle nødvendige læremidler.

Forslag 31

Stortinget ber regjeringen følge opp vedtaket om fysisk aktivitet i skolen og at dette reflekteres i utarbeidelsen av nasjonal rammeplan for SFO.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 32*

Stortinget ber regjeringen nedsette et offentlig utvalg for å utrede forslaget om en ny felles samarbeidslov

for å sikre barn og unge helhetlige og tverrfaglige tjenester.

Forslag 33

Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan virkemidlene kan innrettes bedre for å understøtte skoleeiernes arbeid med å sikre et godt og likeverdig tilbud.

Forslag fra Arbeiderpartiet:*Forslag 34*

Stortinget ber regjeringen starte noen få pilotprosjekter med forsinket skolestart for å høste erfaringer om hvorvidt tiltaket har de ønskede effektene.

Forslag 35

Stortinget ber regjeringen legge til rette for en bedre og mer effektiv lærerutdanning ved å følge opp at det i lærerutdanningene stilles større forventninger til undervisningskvalitet og studieintensitet, gjennom:

- a. økt studieintensitet gjennom flere timer brukt på studiene samlet sett, fordelt på organiserte læringsaktiviteter og egenstudier, med mål om at snittiden brukt på studiene i lærerutdanningene økes til minst snittet for studenter for øvrig
- b. å følge opp at utdanningsinstitusjonene gjennom utdanningen sørger for at lærerstudentene får trening i praktisk lærerarbeid og oppgaver lærerne møter i klasserommet
- c. å følge opp at utdanningsinstitusjonene kontinuerlig jobber med tiltak for bedre samarbeid med arbeidslivet for lærerstudenter i utdanningen
- d. en styrking av studentenes, lærerutdanningenes og praksisskolenes kompetanse i bruk av digitale verktøy og digitale læringsmetoder.

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 36*

Stortinget ber regjeringen foreta en ny vurdering av kompetansemål på 2. trinn på bakgrunn av den varslede evalueringen av seksårsreformen.

Forslag 37

Stortinget ber regjeringen åpne for at barnehagelærere kan benyttes i skolen.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 38*

Stortinget ber regjeringen erstatte hjemmelekser med skolelekser.

Forslag 39

Stortinget ber regjeringen innføre leksebevisste skoler i hele landet, der typen og mengden hjemmearbeid som gis, er i tråd med tilgjengelig kunnskap om hva

slags lekser som hemmer og fremmer motivasjon og læring.

Forslag 40

Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig evaluering av leksehjelptilbudet i Norge.

Forslag 41

Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med forslag til en ny felles samarbeidslov for å sikre barn og unge helhetlige og tverrfaglige tjenester. Loven må gi barn og deres foresatte rett på nødvendige og helhetlige tjenester på tvers av sektorer og nivå som tjenester ytes fra.

Forslag 42

Stortinget ber regjeringen stille krav om at PP-tjenesten i alle kommuner har ansatte med kompetanse på samiske barns og familiers rettigheter.

Forslag 43

Stortinget ber regjeringen stille krav om at PP-tjenesten i kommunen skal være kjent med hvordan de sikrer at samiske barn og familier møtes med språk- og kulturforståelse.

Forslag 44

Stortinget ber regjeringen pålegge PP-tjenesten i kommunene, i samråd med familien, å involvere en ressursinstitusjon som har kompetanse på samisk språk og kultur dersom PP-tjenesten ikke innehar den nødvendige kompetanse.

Forslag 45

Stortinget ber regjeringen stille kvalitetskrav til fjernundervisningstilbudet på samisk, slik at tilbudet blir et godt alternativ til stedlig undervisning.

Forslag 46

Stortinget ber regjeringen gi elever rett til opplæring på samisk dersom minst tre elever i kommunen krever det.

Forslag 47

Stortinget ber regjeringen gi alle elever rett til å fortsette med opplæring i samisk i videregående opplæring.

Forslag 48

Stortinget ber regjeringen sikre at dersom samiskopplæringen gis som fjernundervisning, skal eleven få tilbud om at en del av opplæringen skjer i et samiskspråklig miljø når det er nødvendig.

Forslag 49

Stortinget ber regjeringen innarbeide barneperspektivet i mandatet for utvalg om brukerstyrt personlig assistanse (BPA).

4. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og råder Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k:

Meld. St. 6 (2019–2020) – Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO – vedlegges protokollen.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 10. mars 2020

Roy Steffensen

leder

Torstein Tvedt Solberg

ordfører

**DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT**

Kunnskaps- og integreringsministeren

Utdannings- og forskningskomiteen
Stortinget
Komitetjenesten
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

20/688-

14. februar 2020

Svar på spørsmål til Meld. St. 6 (2019-2020)

Jeg viser til brev av 31. januar fra Utdannings- og forskningskomiteen med spørsmål til Meld. St. 6 (2019-2020) *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*. Her følger mine svar på komiteens spørsmål.

1. *Hvilke konkrete tiltak i meldingen mener regjeringen vil snu fordelingen av ressursbruken fra sent til tidlig i opplæringsløpet?*

Svar:

Det er kommunene som disponerer ressurser til barnehage og opplæring og det er derfor først og fremst kommunene som må vri ressursbruken. Det er også flere kommuner som har klart å gjøre dette i dag, og som langt på vei innfrir de målene vi ønsker å oppnå om gode inkluderende fellesskap og et tilpasset pedagogisk tilbud for alle barn og elever. For andre kommuner er det nødvendig med en praksisendring og å etablere en felles kultur og forståelse for tidlig innsats og inkluderende fellesskap for å få til de endringene meldingen legger opp til. Dagens regelverk hindrer ikke dette, og med de tydeliggjøringene og presiseringer regjeringen har foreslått, vil det bli mindre rom for fortolkning i kommunene.

Det er heller ikke ett konkret tiltak, men summen av alle tiltak og forventninger i meldingen, som vil bidra til et bedre inkluderende og tilpasset tilbud til alle barn og elever, og spesielt til barn med behov for særskilt tilrettelegging. Tidlig innsats innebærer et godt forebyggende allmennpedagogisk tilbud tidlig i barnehage- og skoleløpet, men det betyr også å sette inn tiltak raskt ved behov gjennom hele utdanningsløpet. Det ene utelukker ikke det andre. Men større innsats og bedre kvalitet på både det ordinære og det spesialpedagogiske tilbudet tidlig i utdanningsløpet, vil kunne bidra til mindre behov for særskilte ordninger for enkeltbarn, og forebygge fremtidige utfordringer. Meldingen legger derfor til grunn av vi må bedre kvaliteten på det ordinære tilbudet og de spesialpedagogiske tiltakene, og at dette er

avgjørende for tidlig innsats og inkluderende fellesskap. For å oppnå dette, foreslår regjeringen tiltak for å:

- bedre kompetansen til de ansatte i barnehage, skole og støttesystemene rundt barna og elevene
- bedre kapasiteten gjennom bedre tverrfaglig samarbeid, og endringer i Statped og PP-tjenesten
- bedre kunnskapen for å få erfaringer og forskning på hvordan barnehager og skoler kan arbeide for tidlig innsats og inkluderende fellesskap

Meldingen bygger også videre på tiltak som allerede er igangsatt i oppfølgingen av Meld. St. 21 (2016-2017) *Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen*.

2. Hvilke konkrete tiltak i meldingen mener regjeringen vil sikre at PP-tjenesten flytter sitt arbeid fra kontoret og ut på skolene?

Svar:

Stortingsmeldingen foreslår flere tiltak som skal bidra til at PP-tjenesten er mer til stede i barnehager og skoler: Regjeringen vil bl.a. presisere i barnehageloven og opplæringsloven at PP-tjenesten skal arbeide forebyggende og med tidlig innsats før en vanske oppstår. Det vil gi et tydelig signal til kommunen og PP-tjenesten om at mer av PP-tjenestens ressursbruk bør gå med til forebyggende arbeid. Regjeringen foreslår også å presisere i lovene hvilke krav til kvalitet som gjelder for tjenestene PP-tjenesten skal levere. I utarbeidelsen av disse kravene til kvalitet, vil vi se til kvalitetskriteriene for PP-tjenesten som Utdanningsdirektoratet har utarbeidet. Regjeringen vil se disse tiltakene i sammenheng med forslaget fra opplæringslovutvalget, før endelig lovforslag utarbeides

PP-tjenesten vil i tillegg inngå i det varige kompetanseløftet innen spesialpedagogikk og inkluderende praksis, som meldingen varsler. Kompetanseløftet vil blant annet kunne øke PP-tjenesten kompetanse i praktisk pedagogisk arbeid i barnehage og skole. På den måten kan veiledningen de gir bli bedre tilpasset barnehagenes og skolenes behov for å kunne tilrettelegge for et inkluderende barnehage- og skolemiljø for alle barn. Meldingen foreslår også tiltak for å bedre tilgangen på spesialpedagogisk kompetanse i barnehager og skoler, og gjøre lærernes grunnkompetanse i spesialpedagogikk bedre. Bedre kompetanse på praktisk pedagogisk arbeid i PP-tjenesten og bedre spesialpedagogisk kompetanse i barnehager og skoler kan bidra til at de forstår hverandre og samarbeider bedre.

3. Vil kommunene, etter statsrådets vurdering, i løpet av 5 år være i stand til å løse det utvidede spesialpedagogiske ansvaret som stortingsmeldingen skisserer?

Svar:

Kommunene og fylkeskommunene har allerede i dag ansvaret for å gi gode, tilrettelagte pedagogiske tilbud til alle barn og elever i barnehager og skoler. Kommunene og fylkene får med andre ord ikke et utvidet spesialpedagogisk ansvar eller nye oppgaver. Kompetanseløftet vil bidra til at kommunene i større grad vil være i stand til å ta det ansvaret de allerede

har. Statped er et støttesystem som kan bidra med kompetanse når det er behov for det. Det vil Statped fortsatt være på særlig spesialiserte områder og i svært komplekse saker.

Vi må ikke glemme at tilbudet til barn med behov for særskilt tilrettelegging ikke er godt nok i dag. Flere rapporter peker på at dagens system ikke fungerer, og at mange kommuner ikke tar det ansvaret de har for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging. Nå gjennomfører vi endringer for at flere skal få bedre og raskere hjelp – der barna og elevene er. Vi har en overgangsperiode på fem år der vi skal bygge opp kompetansen der barna er og for å minske risikoen ved å gjøre endringer. Jeg viser også til svaret under 5 a.

4. Hvordan vurderer regjeringen behovet for en rammeplan for spesialpedagogisk utdanning tilsvarende som for andre lærerutdanninger?

Svar:

Det er i dag store variasjoner i innhold i de spesialpedagogiske utdanningene i Norge, dels for store. Ulikheter i innhold og struktur i utdanningstilbudene, gjør at en arbeidsgiver som skal ansette en spesialpedagog, ikke uten videre kan vite hvilke kunnskaper og kompetanser vedkommende innehar. Blant annet varierer det om utdanningene har praksisopplæring, og i hvor stort omfang.

Formålet med nasjonale rammeplaner er blant annet å sikre et nasjonalt likeverdig faglig innhold og nivå, slik at utdanningene er enhetlige på tvers av institusjonene, og studentene får et tilnærmet likt utdanningstilbud. Ulemper med rammeplaner er at de kan begrense den faglige friheten til institusjonene og virke hemmende på nytenking og utvikling. Den faglige friheten gjør at utdanningsinstitusjonene lettere kan utnytte sine sterkeste sider, lage egne, faglige profiler, være innovative og innrette sitt tilbud mer spesifikt mot visse arbeidsområder eller sektorer. Dette er gode grunner til å begrense bruken av rammeplaner.

Når det gjelder spesialpedagogiske utdanninger, er det dessuten en kompliserende faktor at de faktisk ikke er lærerutdanninger. Spesialpedagoger har ikke automatisk undervisningskompetanse, som lærerutdannede har. Mange arbeider dessuten ikke i utdanningssektoren, men i helse- og sosial-sektorene. De spesialpedagogiske utdanningene finner vi med ulike, organisatoriske tilknytninger i UH-sektoren: noen er knytta til lærerutdanning, andre til institutter for pedagogikk eller samfunnsfag, og noen med tilknytning til helsefag.

I stedet for rammeplaner, kan utdanningskvaliteten sikres gjennom at institusjonene og fagmiljøene utarbeider retningslinjer for utdanningene sammen med tjenestene, barnehage- og skolesektoren og øvrig relevant arbeidsliv. Slike retningslinjer kan også utarbeides uavhengig av særskilte nasjonale rammeplaner, som et frivillig samarbeid med UH-institusjonene. Retningslinjene må revideres i tråd med kunnskapsfeltets utvikling.

Departementet viser til at det er etablert et nettverk mellom spesialpedagogutdanninger. Det er ikke planer om å innføre rammeplan på det nåværende tidspunkt.

5. I meldingen varsler regjeringen en omorganisering av det etablerte spesialpedagogiske støttesystemet (Statped) og at tilskuddet derfor skal reduseres med 150-200 mill. kroner over 5 år. Til dette har komiteen følgende spørsmål:

- a. *Hva mener statsråden vil være konsekvensene av å bygge ned det etablerte Statped før man kan være sikre på at kommunene er klare til å overta mange av disse oppgavene selv?*

Svar:

Kommunene har ansvar for å kunne gi et godt pedagogisk tilbud til alle barn og elever. Dette ansvaret innebærer at de må sørge for å ha tilstrekkelig kompetanse tilgjengelig for å klare dette. Statped er en støttetjeneste for kommuner på områder vi ikke kan forvente at de har kompetanse på selv. Nå er situasjonen slik at Statped bistår kommunene på områder de ikke har skaffet seg kompetanse, selv om dette er områder kommunene burde klare å håndtere og bygge kompetanse på selv. På den andre siden er det kommuner som ikke i tilstrekkelig grad benytter seg av Statpeds tjenester til tross for behov for spesialisert kompetanse.

Det er med andre ord avhengig av hvilken kommune barnet/eleven bor i om han/hun får hjelp fra Statped eller ikke. Det er også slik at det i stor grad er kommunene som har god grunnkompetanse selv, som benytter seg av Statpeds tjenester mest. Det sier noe om hvor viktig det er å ha god kompetanse tett på barna og elevene. Mangel på kompetanse lokalt kan føre til at barn og elever aldri blir fanget opp og fulgt opp på en god måte. Vi må satse på å bygge kompetanse i kommuner og fylkeskommuner slik at de som er sammen med barna i barnehagen og elevene i klasserommet har god nok kompetanse til å se og følge opp barna der de er.

Reduksjonen i Statpeds budsjett og oppbygging av kompetansen i kommuner og fylkeskommuner skal gå parallelt og over tid. Departementet har tett dialog med bl.a. KS og Statped slik at vi kan få best mulig sammenheng mellom endringene i Statped og tiltakene for kompetanseutvikling i kommuner og fylkeskommuner. Jeg er klar over at det innebærer en risiko å endre komplekse systemer, men jeg mener at det innebærer en større risiko å ikke gjøre noe. Departementet legger opp til grundige prosesser for å gjøre risikoen så liten som mulig, og for å få til endringer som gjør at vi får et bedre system for alle barn og elever. Vi vil også sette i gang en følgeevaluering av prosessen for omleggingen av Statped og kompetansebyggingen i kommuner og fylkeskommuner.

- b. *Meldingen kan leses som at Statped i mindre grad skal jobbe med høyfrekvente diagnoser og i større grad konsentrere seg om lavfrekvente diagnoser. Hvilke vurdering er gjort av konsekvensene for tilbudet til de barna som i dag omfattes av Statpeds tilbud og som etter omorganiseringen ikke vil være omfattet av tilbudet?*

Svar:

Det er riktig at det i meldingen legges opp til at Statped skal gi tjenester innenfor spesialiserte fagområder og i svært komplekse saker. I det ligger det at kommuner og fylkeskommuner må kunne håndtere vanlige (eller høyfrekvente om man vil) utfordringer og

relativt komplekse saker selv. Når man gjør store endringer i en tjeneste, vil det alltid være en risiko for at noen ikke lenger får et tilbud som de i dag opplever som godt. Dette søker vi å unngå gjennom grundige prosesser og god dialog med blant andre kommuner og fylkeskommuner i en overgangsperiode på fem år.

Samtidig som det er en risiko ved å gjøre endringer, innebærer det også stor risiko å ikke gjøre noe. Vi vet at systemet ikke fungerer godt nok i dag for barn og elever som trenger ekstra tilrettelegging. For mange barn og elever får hjelp for sent eller får ikke hjelpen de trenger i det hele tatt. Det er ikke slik at det i dag er klart og tydelig hvilke barn og elever som bør få hjelp fra Statped. Det avhenger i stor grad av hvilken kommune barna og elevene bor i, hvorvidt de får hjelp av Statped. Det henger sammen med at det er de som er tett på barna og elevene som må ha kompetanse nok til å fange opp behovene deres.

Det viktigste vi kan gjøre for å få et bedre tilbud til alle barn og elever, er å bygge kompetanse hos de som er tette på barna og elevene. Derfor legger vi opp til det store kompetanseløftet. Vi legger også opp til tiltak som skal gi et bedre tverrfaglig samarbeid i kommunene. Et godt tverrfaglig samarbeid vil bidra til at kommunene kan håndtere relativt komplekse utfordringer selv.

c. Vil de 150-200 millioner som skisseres flyttet til kompetansetiltak i kommunene være tilstrekkelig for å sikre at alle elever med behov for særskilt tilrettelegging og spesialpedagogisk spisskompetanse fortsatt vil få et likeverdig opplæringstilbud tilpasset sine forutsetninger og behov?

Svar:

Det er ikke slik som spørsmålet antyder at alle barn og elever med behov for særskilt tilrettelegging får et godt og likeverdig tilbud i dag. Da ville det ikke vært behov for å gjøre endringer. Norge bruker store ressurser på barnehager og opplæring, også på spesialpedagogiske tiltak. Likevel er det for mange som får et mangelfullt tilbud. Ressursene må brukes annerledes enn i dag. 150-200 millioner kroner årlig til å bygge kompetansen i kommuner og fylkeskommuner er mye midler, og det vil sette kommunene i langt bedre stand til å ivareta det ansvaret de har på feltet. Tiltakene må også ses i sammenheng med og bygge videre på kompetanse som allerede finnes i kommunene.

I tillegg vil tiltak for bedre tverrfaglig samarbeid være sentralt for å få til et bedre tilpasset tilbud til alle barn og elever. Det samme gjelder tiltakene for å styrke PP-tjenesten, jf. svar på spørsmål 2. Tiltakene for å bedre kunnskapen om hvordan barnehager og skoler kan gi gode tilrettelagte tilbud er også viktig. Det er ikke ett tiltak som kan sikre at alle barn og elever får det tilbudet de trenger og har krav på. Det er mange tiltak som må virke sammen, og det er et kontinuerlig arbeid som må gjøres både nasjonalt og lokalt.

d. Når vil regjeringen avklare innretningen på brukes av de 150-200 millioner som skisseres flyttet til kompetansetiltak i kommunene?

Svar:

De overordnede rammene for kompetanseløftet er omtalt i meldingen. Departementet samarbeider med KS og Utdanningsdirektoratet om nærmere innretningen av kompetanseløftet. Etter planen skal dette besluttes innen sommeren. Utdanningsdirektoratet vil få ansvaret for ordningen og vil igangsette første del av satsingen høsten 2020. Oppbyggingen av kompetanseløftet må ses i sammenheng med endringene i Statped som skal skje i en overgangsperiode på fem år. Det betyr at oppbyggingen av kompetanseløftet vil skje gradvis i løpet av de fem årene. I forbindelse med de årlige budsjettproposisjonene vil departementet komme tilbake til Stortinget med en vurdering av ordningen og om det er behov for justeringer, samt forslag til hvor mye midler som skal tilføres kompetanseløftet i løpet av overgangsperioden.

e. I hvilken grad vil statsråden legge til grunn erfaringene og de kritiske bemerkningene fra innføringen av Desentralisert ordning for kompetanseutvikling (DeKomp) i opprettelsen av de nye ordningene?

Svar:

I spørring til Skole-Norge våren 2019 svarer 94 prosent av skolene (90 prosent i 2018) at de deltar i den desentraliserte ordningen for kompetanseutvikling. Omtrent 7 av 10 av kommunene som er spurt svarer at deres kompetansebehov ivaretas i stor grad eller i svært stor grad. 9 av 10 kommuner svarer at de opplever samarbeidet med Fylkesmannen og andre skoler godt eller svært godt, og 7 av 10 svarer også at de opplever samarbeidet med universitet og høyskoler godt eller svært godt.

Rapportering fra Utdanningsdirektoratet og fylkesmannsembetene forteller også at barnehager, skoler, kommuner, UH og fylkesmannsembetene sier de er kommet godt i gang med de desentraliserte ordningene, men at det kreves langsiktighet og forutsigbarhet for å sikre kvalitet i samarbeidet mellom aktørene og i tiltakene for kompetanseutvikling i skolene. I rapporteringen gis det også uttrykk for at det oppleves som nyskapende og engasjerende å få til gode partnerskap mellom UH og barnehage- og skoleeiere, og at det har skjedd en positiv utvikling i dette arbeidet. Samtidig er det krevende å få til gode partnerskap alle steder; omstilling til nye arbeidsmåter tar tid og kan også kreve omorganiseringer internt hos UH-institusjonene.

I oppbyggingen av kompetanseløftet innen spesialpedagogikk og inkluderende praksis vil vi se til erfaringene fra desentralisert og regional ordning for kompetanseutvikling. I dette arbeidet involverer vi også kommuner, fylkeskommuner og sentrale aktører og organisasjoner slik at de kan komme med innspill.

f. Vil Statped få dedikerte omstillingsmidler i 5 årsperioden omstillingen skal pågå?

Svar:

Departementet har lagt til grunn at omstillingen må gjennomføres innenfor gjeldende

budsjettrammer. Departementets vurdering er at det er rom innenfor Statpeds budsjett til å sette av ressurser til omstillingsarbeidet samtidig som ordinær drift blir opprettholdt. Statpeds budsjett skal reduseres over en femårsperiode. Hvor mye budsjettet skal reduseres med og når, må vurderes både med hensyn til behovet i Statped og til utviklingen av kompetanseløftet for kommuner og fylkeskommuner.

g. Statped har i dag ansvar for å utvikle, produsere og veilede om bruk av tilpassede læremidler og læringsressurser for flere grupper. Regjeringen signaliserer ved å sette i gang en utredning av organiseringen av produksjon av læremidler, at denne oppgaven skal flyttes. Hvordan vil regjeringen sikre at det ikke blir et svekket tilbud og tap av kompetanse når en samtidig kutter i overføringene til Statped?

Svar: De store endringene som skal gjennomføres i Statped, gjør at det også er nødvendig å vurdere spørsmålet om læremiddelproduksjonen. Spørsmål som må utredes er blant annet kompetansebehov i produksjonen og veiledningen, mulighet til samarbeid med relevante kompetansemiljøer, effektivitet og kvalitet. Regjeringen vil vurdere om læremiddelproduksjonen skal forbli i Statped eller om det finnes bedre måter å organisere det på, etter at utredningen er ferdig. Vi vil søke en løsning som gir et styrket tilbud der kompetansen utnyttes godt og effektivt. Hvordan dette skal gjøres må vi komme tilbake til etter utredningen.

6. Regjeringen foreslår overføring av nye oppgaver til skolene uten tilsvarende ressursøkning. Komiteen savner en grundigere redegjørelse hvordan denne overføringen er tenkt gjennomført og av de økonomiske konsekvensene av oppgaver og tiltak som skisseres i meldingen og ber om en nærmere redegjørelse og kostnadsberegning.

Svar:

Det fremkommer ikke av spørsmålet over hvilke tiltak komitéen sikter til som nye oppgaver til skolene. Forslagene i meldingen innebærer i hovedsak ikke nye oppgaver til barnehagene eller skolene, men ligger etter departementets vurdering innenfor gjeldende plikter og regelverk. Mange av regelverksforslagene i meldingen er presiseringer av gjeldende rett og vil ikke gi nye plikter eller oppgaver til kommuner og fylkeskommuner. Det gjelder bl.a. PP-tjenestens forebyggende rolle, tydeliggjøring av krav til kvalitet på tjenestene som PP-tjenesten skal levere og innføringen av en nasjonal rammeplan for SFO. Meldingen har også flere regelverksendringer som skal vurderes, som f.eks. forslaget om en oppfølgingsplikt for skolene for elever med høyt fravær, plikt for kommunene til å vurdere alle barns norskkunnskaper før skolestart, og forslagene knyttet til tydeliggjøringen av regelverket for bruk av assistenter som gir spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning. De økonomiske og administrative konsekvensene vil vurderes i forbindelse med det videre arbeidet med disse forslagene. Departementet vil også vurdere forslagene som har kommet fra opplæringslovutvalget, før endelig lovforslag sendes på høring. Jeg viser for øvrig til kapittel 9 i meldingen om de økonomiske og administrative konsekvensene.

Videre har komiteen følgende spørsmål:

- a. *Gitt over 2800 grunnskoler i Norge med 1.-4. trinn, hvor mange lærespesialister finnes i begynneropplæring, hvordan mener regjeringen alle skoler skal oppfylle kravet om lærerspesialister, hvor mange flere tenker regjeringen å tilby videreutdanning, og hva vil det koste?*

Svar:

Det er ikke et krav at alle skoler skal ha lærerspesialister i begynneropplæring. Derimot er det foreslått å stille som krav at alle skoler skal ha tilgang til slike. Dette betyr at for store kommuner vil det være behov for flere lærerspesialister, mens for små kommuner med få og små skoler, vil det være behov for færre. Det kan også være mulig for en kommune å dele på en lærerspesialist med en annen kommune.

I statsbudsjettet for 2020 er det bevilget til sammen 200 mill. kroner til lærerspesialister, der målet bl.a. er å få tilsatt 1500 lærerspesialister i funksjon fra høsten 2020. Dette er et totaltall for alle fagområder. Innenfor denne rammen regner vi med at antallet spesialister i begynneropplæring vil øke. Det er nå i overkant av 1000 lærerspesialister tilsatt i skolen i ulike fag. Av disse er det i overkant av 200 lærerspesialister i begynneropplæring.

For å rekruttere flere spesialister i begynneropplæring, har det siden 2018 blitt gitt tilbud om spesialistutdanning i begynneropplæring. Innen våren 2021 vil om lag 50 lærere ha avsluttet sin spesialistutdanning i begynneropplæring. Spesialistutdanningen er imidlertid ikke et krav for å få tilsetning som lærerspesialist i begynneropplæring og mange vil kunne gå inn i funksjonen på bakgrunn annen erfaring og kompetanse..

Fra høsten 2020 legges det opp til et nytt kull på til sammen 250 studieplasser. Dette gjelder alle tilbudene i spesialistutdanning. I utlysning av spesialistutdanningene 2020–2021 er begynneropplæring blant de fagene som vil bli prioritert i søknadsbehandlingen. Departementet vil komme tilbake til Stortinget om videre utvikling i lærerspesialistordningen i det årlige budsjettprosessen.

- b. *For å oppfylle den tiltenkte rollen lærespesialisten skal ha, peker Stoltenberg-utvalget på at det er nødvendig at lærerspesialisten frikjøpes en viss prosentandel fra stillingen sin. Hvordan tenker regjeringen dette fulgt opp og finansiert?*

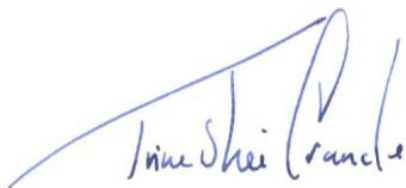
Svar:

I piloteringen prøves det ut to ulike finansieringsmodeller for funksjonen som lærerspesialist. Modell 1 gir i lønnstillegg per lærer. I denne modellen forventes det at lærerne bruker den tiden de allerede har til disposisjon til å utføre oppgavene i funksjonen. Modell 2 kombinerer lønn og redusert undervisningstid. I denne modellen kan inntil halvparten av lønnstillegget brukes til reduksjon av undervisningstid. I praksis har det vist seg at de fleste benytter modell 2.

Det gjennomføres nå en evaluering av piloten som omfatter både spesialistfunksjonen- og utdanningene. Sluttrapporten fra evalueringen kommer i juni 2021. Hvordan finansiering av lærerspesialister, herunder spesialister i begynneropplæring, skal skje etter at piloten er

avsluttet, må bygge på erfaringene fra piloten og det som kommer frem av evalueringen.
Departementet vil komme tilbake til Stortinget om finansiering av lærerspesialistordningen.

Med hilsen

A handwritten signature in blue ink, reading "Trine Skei Grande". The signature is stylized with a long, sweeping horizontal line that starts under the 'T' and extends across the top of the name.

Trine Skei Grande